

**Staat van instandhouding
van soorten van de
Vogelrichtlijn zonder
instandhoudingsdoelen
in Natura 2000-gebieden**

**Ruud Foppen &
Rob Vogel**

Sovon-rapport 2022/81

Staat van instandhouding van soorten van de Vogelrichtlijn zonder instandhoudingsdoelen in Natura 2000- gebieden

Sovon-rapport 2022/81
Dit rapport is samengesteld in
opdracht van het Ministerie van
Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Colofon

Disclaimer

Sovon Vogelonderzoek Nederland heeft uiterste zorgvuldigheid betracht bij het opstellen van het rapport over de staat van instandhouding van vogelsoorten zonder gebiedsdoelen. Dit rapport is vervaardigd in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Hierbij is gebruik gemaakt van een recent ontwikkelde - en in dit rapport samengevatte - methodiek om de staat van instandhouding (SvI) van vogels te beoordelen. Deze methodiek is onderwerp van een internationale review. De uitkomsten van de review kunnen mogelijk aanleiding geven om de methodiek bij te stellen. Op voorhand kan niet worden uitgesloten dat de SvI van sommige soorten daarna opnieuw moet worden gezien. Tegelijkertijd is de lange termijntrend sterk sturend bij de SvI-beoordeling, een al lang gangbaar criterium dat in de nieuwe methodiek ongewijzigd is overgenomen.

Volledigheidshalve benadrukt Sovon dat aan dit rapport geen rechten kunnen worden ontleend. Elke aansprakelijkheid jegens Sovon of haar opdrachtgever naar aanleiding van dit rapport, en eventuele aanpassingen daarvan, wordt op voorhand van de hand gewezen.

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2022

Dit rapport is samengesteld in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur, en Voedselkwaliteit

Foto's omslag: Harvey van Diek.

Wijze van citeren: Foppen R. & Vogel R. 2022. Staat van instandhouding van soorten van de Vogelrichtlijn zonder instandhoudingsdoelen in Natura 2000-gebieden. Sovon-rapport 2022/81. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

ISSN: 2212-5027

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Type informatie	Omschrijving/naam	Datum
Auteur(s):	Ruud Foppen & Rob Vogel	
Versie:	definitief	22-12-22
Inhoudelijke toets:	Loes van den Bremer	27-01-23
Vrijgave:	Rob Vogel	25-04-23

Inhoud

Samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	5
1.1. Introductie.....	5
1.2. Betekenis staat van instandhouding.....	5
1.3. Leeswijzer.....	5
2. Bepaling van de staat van instandhouding.....	7
2.1. Vertrekpunt.....	7
2.2. Aspect Verspreidingsgebied/Areaal.....	7
2.3. Aspect Populatie.....	8
2.3.1. De Gunstige Referentiewaarde.....	8
2.3.2. Populatietrend.....	11
2.3.3. Populatieomvang.....	12
2.3.4. Demografische aspecten voortplanting, sterfte en leeftijdsopbouw.....	12
2.4. Aspect leefgebied.....	12
2.5. Aspect toekomstperspectief.....	13
2.6. Totaalbeoordeling.....	15
2.7. Bronnen.....	15
2.7.1. Populatiemonitoring.....	15
2.7.2. Periodiek landsdekkend verspreidingsonderzoek.....	16
2.8. Afbakening van in dit rapport te beschouwen soorten.....	16
3. Beoordeling standvogels.....	18
4. Beoordeling wegtrekkende broedvogels.....	20
5. Beoordeling doortrekkers.....	24
6. Beoordeling wintergasten.....	29
7. Samenvatting.....	32
8. Literatuur.....	34
Bijlage 1. Vogelsoorten met instandhoudingsdoelen voor Natura 2000-gebieden.....	36

Samenvatting

In dit rapport is de landelijke staat van instandhouding beschreven van soorten van de Vogelrichtlijn, voor zover die soorten niet betrokken zijn bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden. Van die soorten is de staat beschreven in de bouwstenen voor het Strategisch Plan Natura 2000 (Sovon 2022).

In het dagelijkse gebruik is het begrip ‘staat van instandhouding’ (hierna SvI) synoniem voor de mate van ‘duurzaamheid’ van een populatie van een soort. De SvI wordt afgeleid van vier aspecten: verspreidingsgebied, populatie, leefgebied en toekomstperspectief. Elk aspect wordt als gunstig, matig ongunstig, zeer ongunstig of als onbekend beoordeeld, waarbij het meest negatieve oordeel het eindoordeel vormt.

In hoofdstuk 2 wordt de systematiek per aspect samengevat. Hoewel de lange termijntrend vaak al de doorslag geeft bij de SvI-bepaling, is ook relatief uitgebreid ingegaan op de gunstige referentie omdat die uitwerking in Nederland bij de vogels nog niet eerder in detail is uitgewerkt. De methode voor de referentie-bepaling loopt tussen de broedvogels en de ‘niet-broedvogels’ (doortrekkers en overwinteraars) bovendien uiteen. Een uitgebreide beschrijving van de aanpak is beschreven in een apart methodiekdocument (Vogel *et al.* 2021).

Nederland kent 28 soorten regelmatig broedende standvogels, waarvan 26 zonder gebiedsdoelen. In hoofdstuk 3 is de SvI van deze soorten beoordeeld. Bij 65% van de soorten komt de SvI uit op gunstig, bij 8% op matig ongunstig en bij 27% op zeer ongunstig.

Hoofdstuk 4 beschrijft de SvI van de wegtrekkende broedvogels. Nederland kent 180 soorten broedvogels die wegtrekken, en dus tevens trekvogel zijn. In dit rapport is de SvI van de 136 soorten zonder gebiedsdoelen beoordeeld. Bij 49% van de soorten komt het oordeel uit op gunstig, bij 10% op matig ongunstig, bij 37% op zeer ongunstig en bij 4% op onbekend.

In Nederland trekken op regelmatige basis 223 vogelsoorten door. Het betreft soorten die alleen als doortrekker in ons land voorkomen of soorten die tevens in ons land broeden of overwinteren. In hoofdstuk 5 worden 152 soorten doortrekkers zonder gebiedsdoelen beschreven. Bij 20% van de soorten komt het oordeel uit op gunstig, bij 4% op matig ongunstig, bij 14% op zeer ongunstig en bij 62% op onbekend. Met name van de zangvogels die op doortrek enige tijd in Nederland verblijven is de SvI veelal niet bekend. Voor zover deze soorten ook in Nederland broeden en/of overwinteren, is de SvI van die populaties veelal wel bekend.

Hoofdstuk 6 beschrijft de SvI van de wintergasten. In Nederland overwinteren op regelmatige basis 144 soorten. Hiervan zijn er 59 betrokken zijn bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden. De 85 overwinterende soorten zonder gebiedsdoelen zijn in dit hoofdstuk beoordeeld. Bij 45% van de soorten komt het oordeel uit op gunstig, bij 14% op matig ongunstig, bij 36% op zeer ongunstig en bij 5% op onbekend.

Als alleen de populaties worden beschouwd waarover uitspraken kunnen worden gedaan, dan heeft ruim de helft (n=151) van alle populaties tezamen een gunstige SvI, 11% (n=34) heeft een matig ongunstige SvI en 38% (n=111) heeft een zeer ongunstige SvI. Soorten met gebieddoelen zijn in dit overzicht niet meegenomen.

1. Inleiding

1.1. Introductie

Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft Sovon verzocht om de landelijke staat van instandhouding van de soorten van de Vogelrichtlijn te beschrijven, voor zover die soorten niet betrokken zijn bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden. De staat van instandhouding van die soorten is beschreven in 'bouwstenen' (factsheets met ecologische adviezen) voor het Strategisch Plan Natura 2000 (Sovon 2022).

1.2. Betekenis staat van instandhouding

In het dagelijkse gebruik is het begrip 'staat van instandhouding' zo ongeveer synoniem voor de mate van 'duurzaamheid' van een populatie van een soort. Het begrip vindt zijn oorsprong in de Habitatrichtlijn en wordt intensief gebruikt in het Europese, landelijke en provinciale natuur- en soortenbeleid. In de Wet natuurbescherming neemt de (gunstige) staat van instandhouding een belangrijke plaats in bij de omschrijving van de doelen van de wet. Daaruit volgt dat het begrip verbonden is met de beoordeling van ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving met mogelijke gevolgen voor beschermde soorten, en het al dan niet toelaten van uitzonderingen op de verbodsbepalingen.

Het begrip 'staat van instandhouding', hierna afgekort als SvI, is niet expliciet maar wel impliciet in de Vogelrichtlijn terug te vinden. Zo wordt in artikel 2 van de Vogelrichtlijn bepaald dat de lidstaten alle nodige maatregelen dienen te nemen om de populatie van de in artikel 1 bedoelde soorten (alle van nature voorkomende vogelsoorten op het grondgebied van de Europese Unie) op een niveau te houden of te brengen dat *met name beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen, waarbij zij tevens rekening houden met economische en recreatieve eisen*. Er is veel steun te vinden voor de interpretatie dat met 'ecologische eisen' wordt bedoeld op de gunstige staat van instandhouding (Fogleman 2014, Trouwborst 2016).

De Europese Commissie hanteert in de richtsnoeren en in andere officiële documenten het begrip 'gunstige staat van instandhouding' ook in relatie tot vogels (Bastmeijer 2018). De algemene interpretatie is dat de lidstaten rekening mogen houden met de economische en recreatieve eisen voor zover die het behalen van het vereiste niveau (de som van de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen) niet in de weg staat (Trouwborst 2016). Ook artikel 13 van de Vogelrichtlijn is van belang: *"De toepassing van de krachtens deze richtlijn getroffen maatregelen mag niet leiden tot verslechtering van de huidige situatie met betrekking tot de instandhouding van alle in artikel 1 bedoelde vogelsoorten"*.

Nu de Vogelrichtlijn het begrip niet als zodanig kent moet voor nadere uitleg worden teruggegrepen op de definities uit de Habitatrichtlijn. Daarin wordt in artikel 1 onder i de SvI van een soort als volgt gedefinieerd: "het effect van de som van de invloeden die op de betrokken soort inwerken en op lange termijn een verandering kunnen bewerkstelligen in de verspreiding en de grootte van de populaties van die soort op het in artikel 2 bedoelde grondgebied".

De SvI wordt als 'gunstig' beschouwd wanneer:

- uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

1.3. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de methode samengevat om de SvI van vogels te beschrijven en wordt ingegaan op de vogelsoorten die bij de beoordeling betrokken worden. In hoofdstuk 3 tot en met 6 wordt de SvI per populatie-categorie beschreven: standvogels, wegtrekkende broedvogels, doortrekkers en overwinteraars. Deze indeling is ontleend aan de rapportage in het kader van artikel 12 van de

Vogelrichtlijn ofwel 'vogelrichtlijnrapportage' (van Kleunen *et al.* 2020). In hoofdstuk 7 worden wat samenvattende kerncijfers gepresenteerd en geduid.

2. Bepaling van de staat van instandhouding

2.1. Vertrekpunt

De systematiek om de SvI van habitattypen en soorten van de Habitatrictlijn te bepalen is uitgewerkt door de Europese Commissie (Europese Commissie 2005, 2007). Voor habitattypen en voor soorten van de Habitatrictlijn én de Vogelrichtlijn is die in 2006 nader samengevat in het Natura 2000-doelendocument (ministerie van LNV 2006). De SvI wordt afgeleid uit vier aspecten: verspreidingsgebied, populatie, leefgebied en toekomstperspectief. Elk aspect wordt als gunstig, matig ongunstig, zeer ongunstig of als onbekend beoordeeld, waarbij het meest negatieve oordeel het eindoordeel vormt. Deze systematiek voor de beoordeling van de SvI van habitatrictlijnsoorten vormt het vertrekpunt voor de beoordeling van de SvI van vogelsoorten.

Vogels hebben in de regel een grote actieradius en zijn vaak onderdeel van een flyway-populatie of een grotere biogeografische populatie (Newton 2008). Dat betekent dat vogels een groot verspreidingsgebied hebben en een ruime verspreiding daarbinnen (zie volgende paragraaf voor onderscheid tussen verspreidingsgebied en verspreiding). Ontwikkelingen in de verspreiding en populatie kunnen relatief snel gaan. Voor een nadere beoordeling op de vier aspecten is kwantitatieve informatie nodig, want kwalitatieve informatie (aanwezig/afwezig etc.) is bij vogels zelden onderscheidend. Van vogels zijn relatief veel op basis van monitoringprotocollen verzamelde kwantitatieve gegevens over populatieontwikkelingen, populatieomvang en daadwerkelijke verspreiding voorhanden (CBS 2021, Sovon 2018). Dat is met name van belang bij de populatietrend en daadwerkelijke verspreiding van soorten binnen het natuurlijke verspreidingsgebied.

De aanpak per aspect is beschreven in Vogel *et al.* (2021) en samengevat in paragraaf 2.2 tot en met 2.5 van dit hoofdstuk. De totaalbeoordeling is beschreven in paragraaf 2.6.

2.2. Aspect Verspreidingsgebied/Areaal

Met het aspect verspreidingsgebied, in de ornithologie veelal aangeduid als ‘areaal’, wordt de buitengrens bedoeld van het gebied waarbinnen de soort voorkomt, ofwel de ‘envelop’ rondom de daadwerkelijke verspreiding. In een klein land als Nederland is dit aspect veel minder onderscheidend dan het aspect Populatie. Het areaal krimpt bijvoorbeeld pas geruime tijd nadat een populatieafname heeft ingezet.

Als het verspreidingsgebied in Nederland op de lange termijn is toegenomen of stabiel is gebleven dan wordt het aspect als gunstig beoordeeld. Bij een afname komt, afhankelijk van de mate waarin, het oordeel uit op matig ongunstig of zeer ongunstig (zie ook paragraaf 2.6).

Een kaart met de verspreiding op basis van 10 x 10 km-vakken wordt omgezet naar een areaalkaart. Dit gebeurt door eventuele gaten in de verspreiding op te vullen aan de hand van soortspecifieke parameters. Deze worden afgeleid van het dispersievermogen van een soort. Vervolgens wordt het totale areaal in km² berekend door een overlay te maken van deze kaart met de grenzen van Nederland. Het European Environmental Agency heeft hiervoor een *Range Mapping Tool* ontwikkeld (van Kleunen *et al.* 2020). Het Noordzeegebied buiten de kustzone (het Nederlands Continentaal Plat) wordt niet meegenomen omdat de data hiervoor op het gewenste schaalniveau niet toereikend zijn en omdat het hele Nederlandse Noordzeegebied voor zeevogels beschouwd kan worden als areaal (Arts & Berrevoets 2005), wat ook niet groter of kleiner is geworden.

Om de ontwikkeling in omvang van het areaal te beoordelen wordt gebruik gemaakt van de lange termijntrend in verspreiding, met de periode rond 1980 of kort daarvoor als startjaar. Landsdekkende verspreidingsgegevens zijn pas sinds die periode beschikbaar. Bij de broedvogels wordt een vergelijking gemaakt met de oppervlaktes in verspreidingsgebied ten opzichte van de eerste broedvogelatlas in 1973-77 (Teixeira 1979), waarbij de toen gebruikte 5x5 km-blokken zijn opgeschaald naar 10x10 km, en vergeleken met de huidige periode. Voor de niet-broedvogels wordt dezelfde werkwijze toegepast, waarbij de ‘jaarrond-atlas’ van 1978-1983 (SOVON 1987) als startperiode wordt genomen. Conform de vogelrichtlijnrapportage (van Kleunen *et al.* 2020) worden veranderingen in oppervlakte van het

verspreidingsgebied van 10% of meer beschouwd als toe- of afname. De ontwikkeling van verspreidingsgebied wordt dus als volgt beoordeeld:

- Toename van de oppervlakte van het verspreidingsgebied van 10% of meer op de lange termijn: *gunstig*.
- Verandering van de oppervlakte van het verspreidingsgebied van minder dan 10% op de lange termijn: *gunstig*.
- Afname van oppervlakte van het verspreidingsgebied van meer dan 10% op de lange termijn maar minder dan 1% per jaar: *matig ongunstig*.
- Afname van oppervlakte van het verspreidingsgebied van meer dan 10% op de lange termijn en 1% per jaar of meer: *zeer ongunstig*.

2.3. Aspect Populatie

Bij de beoordeling van het aspect populatie zijn de volgende deelaspecten van belang: 1) de gunstige referentie, 2) de populatietrend, 3) de actuele populatieomvang en 4) de reproductie en sterfte *mits* daarover voldoende informatie beschikbaar is. Hierna wordt de werkwijze per deelaspect uitgelegd.

2.3.1. De Gunstige Referentiewaarde

De Gunstige Referentiewaarde (GRW) ofwel Favourable Reference Value (FRV) schetst de gunstige ecologische toestand van een soort. Bij broedvogels wordt de GRW op een iets andere wijze bepaald dan bij de niet-broedvogels.

Broedvogels

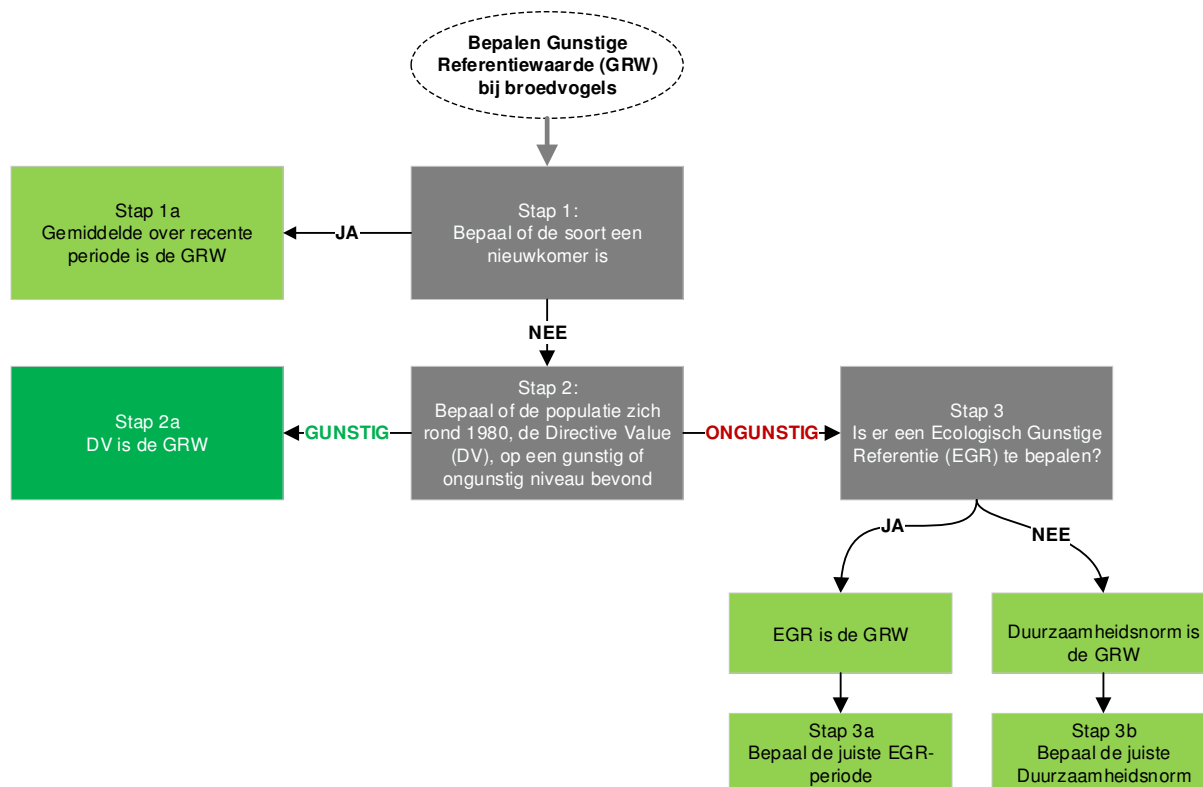
Om de GRW voor broedvogels te kunnen bepalen zijn de volgende waarden van belang:

1. Directive Value (DV): De populatieomvang gedurende de periode rond de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn in 1980¹, het gemiddelde over de seizoenen 1978-1982. Dit peilmoment wordt ook aangeduid als de *Directive Value* (DV). Deze waarde is het uitgangspunt. Een referentiewaarde voor het aspect populatie die lager zou liggen dan het populatieniveau ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn strookt namelijk niet met de bedoeling van de richtlijn.
2. Ecologische Gunstige Referentie (EGR): Indien de populatieomvang rond 1980 aantoonbaar niet gunstig was, dan wordt gekeken naar de populatieomvang behorende bij een EGR, die gunstige natuurlijke omstandigheden in bepaalde periode binnen de tijdspanne 1950-heden weerspiegelt. Een voorwaarde voor die periode is dat de populatie toen niet sterk (positief of negatief) beïnvloed werd door antropogene factoren.
3. Recente populatieomvang: De populatieomvang behorende bij een recente periode voor soorten die zich na de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn gevestigd hebben in Nederland (nieuwkomers) en inmiddels een bestendige populatie hebben opgebouwd. De DV en EGR kunnen bij nieuwkomers niet gebruikt worden.
4. Duurzaamheidsnorm: deze wordt gebruikt in die gevallen dat de drie andere waarden niet toegepast kunnen worden. Er zijn drie verschillende duurzaamheidsnormen:
 - a. Minimale levensvatbare populatie (MVP): de populatieomvang waarboven de kans op uitsterven als aanvaardbaar klein wordt beschouwd.
 - b. Opgeschaalde minimale levensvatbare populatie (MVP+): idem, maar toepasbaar voor relatief algemeen voorkomende soorten. De achterliggende gedachte is dat bij deze buffer voldoende tijd resteert om maatregelen uit te werken en te implementeren.
 - c. Sleutelpopulatie (SP): voor soorten met een hogere dispersiecapaciteit én de aanwezigheid van deelpopulaties in het nabije buitenland.

Duurzaamheidsnormen richten zich vooral op het risico dat een soort uit Nederland kan verdwijnen en gaan niet uit van een gunstig populatieniveau. Om die redenen worden duurzaamheidsnormen als terugvaloptie gebruikt.

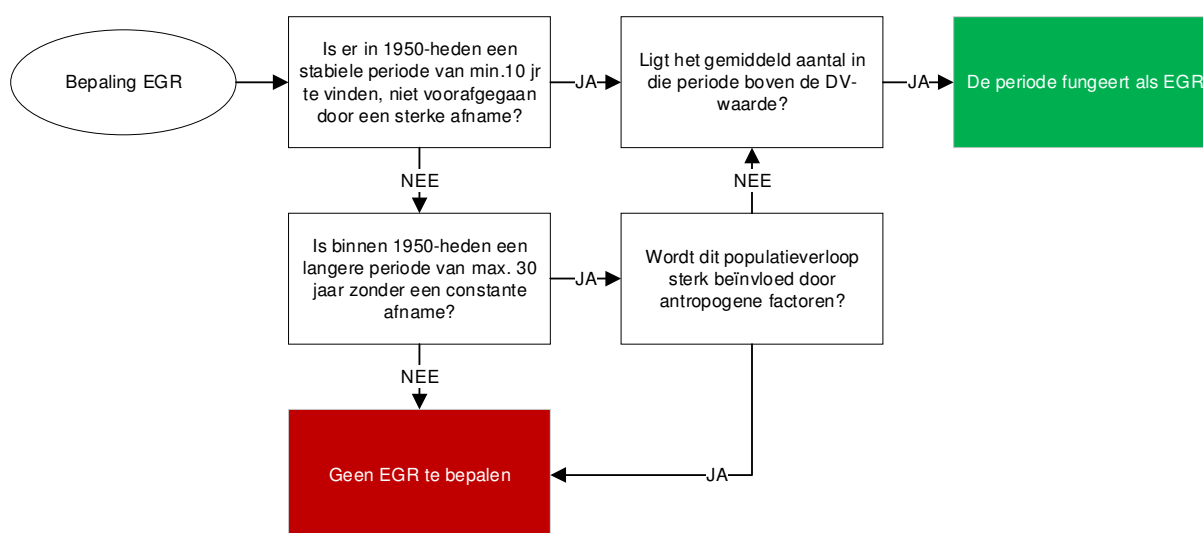
¹Het gemiddelde jaar van inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn dat in de regel in EU-studies wordt aangehouden. In Nederland is de Vogelrichtlijn op 6 april 1981 in werking getreden. Door het gemiddelde over 1978-1982 aan te houden wordt dus uitgegaan van het gemiddelde jaar van inwerkingtreding en een even groot aantal (2) jaren ervoor en erna.

In figuur 2.1 wordt schematisch aangegeven hoe op basis van de hierboven beschreven waarden de GRW per broedvogelsoort wordt bepaald. Voor meer detailinformatie over de te nemen stappen verwijzen we naar Vogel *et al.* (2021).

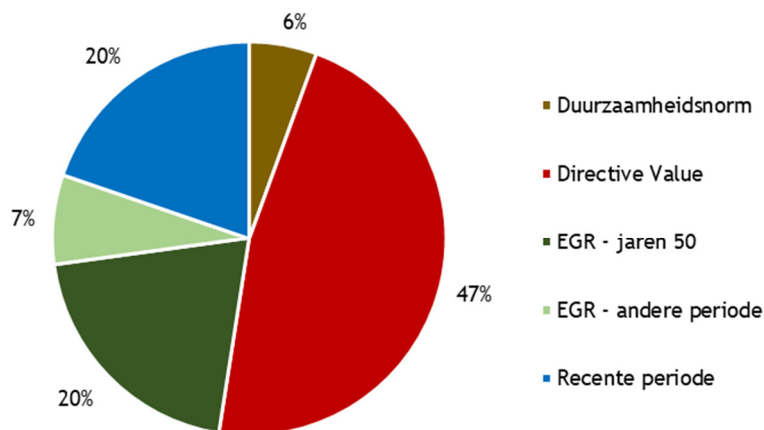
Figuur 2.1. Wijze van bepaling van de Gunstige Referentiewaarde (GRW) bij broedvogels. Ook indien de situatie rond 1980 voor een soort onduidelijk was dan wordt de populatiestatus vanuit het voorzorgsprincipe als ongunstig beschouwd. Dit komt slechts in incidentele gevallen voor.

De wijze waarop de juiste EGR-periode wordt bepaald is weergegeven in figuur 2.2.

Figuur 2.2. Wijze van bepaling van de juiste EGR-periode voor broedvogels.

In figuur 2.3 is weergegeven bij welk aandeel van de soorten een bepaald criterium als uitgangspunt dient voor de GRW, de referentiewaarde die wordt betrokken bij de beoordeling van het aspect Populatie. In bijna de helft van de gevallen (47% van de 163 beoordeelde broedvogelsoorten) is de DV de te hanteren waarde voor de GRW.

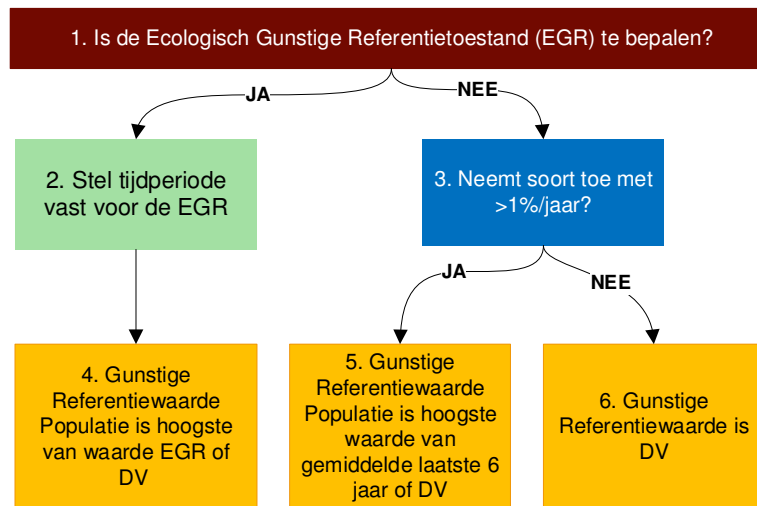
Figuur 2.3. Aandeel van de beoordeelde broedvogelsoorten (soorten zonder gebiedsdoelen, n=162) waarin een bepaald criterium als uitgangspunt diende voor de GRW.

In het geval de jaren vijftig of het gemiddelde over 1950-80 wordt aangehouden als EGR, dan wordt de GRW bepaald op 90% van de toenmalige populatiestand. Daarmee wordt rekening gehouden met natuurlijke fluctuaties rond deze stand; pas bij een afname van meer dan 10% over een lange-termijn (30 jaar) is sprake van een significante afname.

Niet-broedvogels

Voor niet-broedvogels wijkt de aanpak om de GRW te bepalen af van de broedvogels, al geldt ook hier de randvoorwaarde dat de GRW niet onder de DV kan liggen. Waar bij de broedvogels de DV het uitgangspunt is, is dit bij de niet-broedvogels een check. Aan de afwijkende benadering liggen verschillende redenen ten grondslag. De belangrijkste is dat het binnen één soort om verschillende populaties kan gaan, bijvoorbeeld doortrekkende en overwinterende populaties. Om te voorkomen dat voor verschillende populaties binnen een soort verschillende referentieswaardes gelden kan ook meteen naar de EGR worden gekeken. Deze situatie en de periode waarin dat het geval was varieert per 'habitat-voedselgilde'. Vogels kunnen ingedeeld worden in de verschillende gilden naar gelang hun specialisme, voedselvoorkeur en biotoop, bijvoorbeeld piscivore, omnivore, herbivore en benthivore soorten (Wijnhoven *et al.* 2010).

Om de juiste GRW voor niet-broedvogels te bepalen wordt het onderstaande stroomschema (figuur 2.4) doorlopen. Als eerste stap wordt nagegaan of de EGR kan worden bepaald. In dat geval dient de juiste tijdsperiode te worden gedefinieerd. Als GRW gelden de aantallen in vijf seizoenen rond 1980 (DV, inwerkingtreding Vogelrichtlijn) *tenzij* de aantallen in de EGR op een hoger niveau lagen; de DV zal dan een ongunstige of minder gunstige situatie weerspiegelen. Dan geldt de EGR als GRW (nr.4 in figuur 2.4). In de (beperkte) gevallen dat er geen EGR kan worden bepaald, dan is de gemiddelde aantalsontwikkeling een belangrijk criterium om de gunstige referentiewaarde te kunnen vaststellen. Als er een toename is van gemiddeld meer dan 1% per jaar, dan geldt de Directive Value of het gemiddelde over de laatste zes jaar als criterium voor de GRW (nr. 5 in figuur 2.4). Indien de aantallen niet met meer dan 1% per jaar toenemen, dan geldt de DV als de juiste GRW (nr. 6).

Figuur 2.4. Wijze van bepaling van de juiste gunstige referentie (GRW) bij niet-broedvogels.

In afwijking met eerdere benaderingen (o.a. ministerie van LNV 2006) is bij niet-broedvogels dus niet louter gekozen om een stabiele periode met hogere aantallen te nemen. Populatiegroei van bijvoorbeeld ganzen kan lang doorgaan, mogelijk tot er een ‘verzadigingsmoment’ kan optreden. Het ligt niet voor de hand om een verzadigingsperiode als gunstige referentieperiode te hanteren, vooral niet waar die door antropogene factoren (bijv. hoogcalorische graslanden) kunstmatig hoog is. Bij geleidelijke groei zou de gunstige referentieperiode richting verzadiging ook mee kunnen ‘reizen’. Dit wordt voorkomen door bij de gunstige referentieperioden per voedsel-habitatgilde niet uit te gaan van een evident onnatuurlijke situatie.

Referentiewaarden en onomkeerbare ontwikkelingen

De vraag is of bij de bepaling van de gunstige referentiewaarden vóór de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn rekening moet worden gehouden met onomkeerbare ontwikkelingen. Op locaties waar dergelijke ontwikkelingen hebben plaatsgevonden (bijvoorbeeld agrarisch gebied heeft plaats gemaakt voor urbaan gebied) kan immers geen herstel worden nagestreefd. De locaties zijn immers permanent ongeschikt, terwijl compensatie elders niet goed mogelijk is omdat de ecologische referentietoestand al als uitgangspunt dient. Om te beoordelen of er sprake is van belangrijk verlies in de omvang van leefgebied dat betrokken moet worden bij de na te streven waarde, dient het verlies in omvang leefgebied vanaf de soortspecifieke gunstige referentie door onomkeerbare ontwikkelingen te worden beschouwd. Sinds de jaren vijftig is de oppervlakte agrarisch gebied met ca. 16% afgenomen ten gunste van vooral uitbreiding van urbaan gebied. Voorts zijn er veranderingen als gevolg van de deltawerken. Voormalige estuariene systemen in de zuidwestelijke delta veranderden in min of meer stagnante zoete, brakke dan wel zoute watersystemen. Bij het definiëren van de gunstige referentiewaarden worden daarom onomkeerbare ontwikkelingen in agrarisch gebied en de rijkswateren in de zuidwestelijke delta betrokken.

2.3.2. Populatietrend

De SvI is:

- *Gunstig* bij een positieve, stabiele of fluctuerende trend. Hierbij wordt uitgegaan van de landelijke lange termijn-trend op basis van de vogelmeetnetten van het NEM. Deze lopen vanaf 1984-90 (soms daarvoor) bij de broedvogels en vanaf ca. 1975-80 bij de niet-broedvogels.
- *Matig ongunstig* bij een negatieve trend waarbij de afname gemiddeld minder is dan 1% per jaar, uitgaande van de landelijke lange termijn-trend.
- *Zeer ongunstig* bij een gemiddelde afname van meer dan 1% per jaar, uitgaande van de landelijke lange termijn-trend.
- *Onbekend* indien de lange termijntrend niet kan worden bepaald.

2.3.3. Populatieomvang

Uitgaande van de GRW is de SvI:

- *Gunstig* als de actuele populatie gelijk is (of minder dan 5% lager) of op een hoger niveau ligt dan de populatieomvang overeenkomstig de GRW;
- *Matig ongunstig* als de actuele populatie zich 5-25% onder de populatieomvang overeenkomstig de GRW bevindt.
- *Zeer ongunstig* als de actuele populatie zich meer dan 25% onder de populatieomvang overeenkomstig de GRW bevindt.
- *Onbekend* als de gunstige referentie en/of de actuele populatieomvang niet bekend zijn.

2.3.4. Demografische aspecten voortplanting, sterfte en leeftijdsopbouw

Dit deelaspect wordt alleen bij de beoordeling betrokken voor zover daarover informatie beschikbaar is. De SvI is:

- *Gunstig* indien de reproductiecijfers niet wijzen op een significant negatieve trend over ten minste 12 jaar, en evenmin sprake is van bijzondere sterfte.
- *Matig ongunstig* als voortplanting (gemiddeld nestsucces en in specifieke gevallen (kustvogels, weidevogels) uitvliessucces) een significant negatieve trend laat zien over ten minste 12 jaar OF sprake is van bijzondere sterfte (>30% afname populatieomvang in Nederland binnen drie jaar).
- *Zeer ongunstig* als voortplanting een significant negatieve trend over tenminste 12 jaar vertoont EN sprake is van bijzondere sterfte (>30% afname populatieomvang binnen drie jaar), waardoor de veerkracht van de populatie onder druk komt.
- *Onbekend* als statistisch robuuste trends over reproductie ontbreken en bijzondere sterfte niet goed te detecteren is.

2.4. Aspect leefgebied

Bij het aspect leefgebied zijn de *omvang* en *kwaliteit* van belang:

- De *omvang* van het leefgebied wordt bepaald door de oppervlakte potentieel geschikt leefgebied, wat niet zonder meer bezet leefgebied hoeft te zijn. Graslanden die vanwege een kunstmatig laag gehouden voorjaarspeil van het grondwater ongeschikt zijn voor weidevogels, maar zich daar bij een verhoging van het grondwaterpeil weer kunnen vestigen, worden bijvoorbeeld tot potentieel geschikt leefgebied gerekend. Deze gronden worden dus meegerekend bij de omvang van leefgebied.
- De *kwaliteit* van het leefgebied wordt afgeleid uit de dichtheidsklassen waarin de vogels aanwezig zijn.

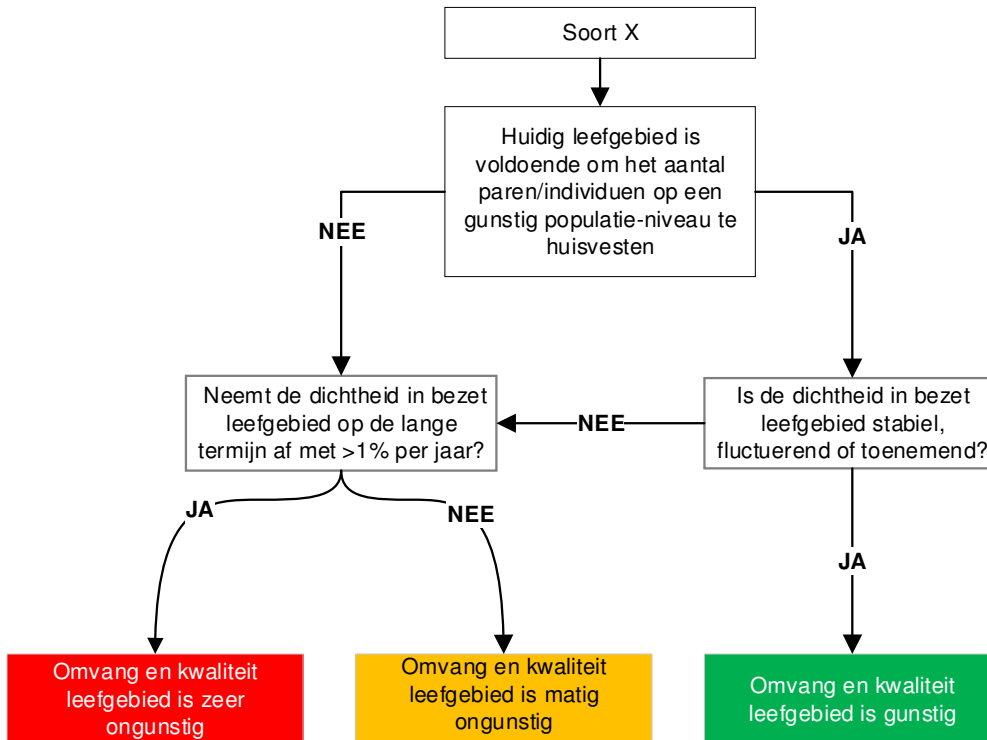
Bij de beoordeling worden verschillende stappen doorlopen waarbij omvang en kwaliteit gecombineerd worden beoordeeld. De trend in dichtheid is de graadmeter voor de kwaliteitsbeoordeling.

1. Soorten worden gekoppeld aan leefgebieden (landschapstypen) waarin ze voorkomen; de oppervlakte per landschapstype wordt bepaald.
2. Per soort wordt de gemiddelde dichtheidsklasse per landschapstype bepaald (Sierdsema *et al.* 2016, Sovon 2018), dus het gemiddeld aantal paren (broedvogels) of vogels (niet-broedvogels) per oppervlakte-eenheid.
3. De landelijke oppervlakte per landschapstype is vervolgens gecombineerd met de gemiddelde dichtheidsklasse in het relevante type landschap. Dit geeft een indicatie van het aantal paren/vogels dit het potentiële leefgebied kan herbergen.
4. De onder 3 verkregen aantallen zijn vergeleken met de populatieomvang die past bij een gunstige SvI.
5. Indien het aantal paren of vogels dat het leefgebied kan herbergen overeenkomt of hoger is dan de populatieomvang bij een gunstige SvI, dan wordt het aspect leefgebied als *gunstig* beschouwd, **mits** de dichtheid in bezet leefgebied op de lange termijn niet afneemt.
6. Indien de omvang van het leefgebied onvoldoende is, dan wordt het aspect als ‘matig ongunstig’ of ‘zeer ongunstig’ beoordeeld. Dat is ook het geval als de omvang wel voldoende is, maar de dichtheid in bezet leefgebied op de lange termijn afneemt. Voor een nadere beoordeling is dan de volgende stap nodig.
7. Als de omvang van het leefgebied ontoereikend is dan is het oordeel (zoals hiervoor aangegeven) altijd ongunstig. Als de dichtheid in bezet leefgebied op de lange termijn

bovendien afneemt met >1% per jaar dan wordt het aspect leefgebied als 'zeer ongunstig' beoordeeld. Als dat niet het geval is dan komt het oordeel uit op 'matig ongunstig'.

8. Als de omvang van het leefgebied wel toereikend is maar de dichtheid in bezet leefgebied op de lange termijn afneemt, dan wordt het aspect leefgebied als 'zeer ongunstig' beoordeeld indien er op de lange termijn een afname van de dichtheid is van >1% per jaar. Als dat niet het geval is (afname van minder dan 1% per jaar) dan komt het oordeel uit op 'matig ongunstig'.

De doorlopen stappen zijn samengevat in figuur 2.5.

Figuur 2.5. Te doorlopen stappen om de omvang en kwaliteit van het leefgebied te beoordelen.

2.5. Aspect toekomstperspectief

Het toekomstperspectief wordt per soort bepaald door de korte termijntrend in de omvang van de populatie, de trend over de laatste 12 jaar, te gebruiken als voorspeller van ontwikkelingen in de toekomst. De korte termijntrend wordt dus 12 jaar naar de toekomst doorgetrokken. Omdat de trendgegevens beschikbaar zijn tot en met 2021 (broedvogels) of tot en met het seizoen 2020/21 (niet-broedvogels) wordt de trend dus doorgetrokken tot en 2032 resp. seizoen 2031/32. De aanname is dat de drukfactoren (en eventuele maatregelen ten behoeve van herstel leefgebied) die de populaties in de afgelopen twaalf jaar hebben beïnvloed, dat ook in de toekomstige korte termijn van twaalf jaar zullen doen.

Het aspect toekomstperspectief wordt

- bij een matige of sterke toename (resp. gem. ≤5% en >5% toename per jaar) als *gunstig* beoordeeld tenzij de soort zich in een zeer ongunstige SvI bevindt en zich over 12 jaar op grond van de doorgetrokken korte termijntrend nog niet op een gunstig populatieniveau zal bevinden. In dat geval wordt het toekomstperspectief als *matig ongunstig* beoordeeld;
- bij een stabiele of fluctuerende korte termijntrend overeenkomstig de huidige situatie beoordeeld; er verandert immers niks aan de SvI. Als een soort op dit moment bijvoorbeeld een matig ongunstige SvI heeft terwijl de korte termijntrend duidt op een stabiele populatie, dan wordt het toekomstperspectief ook beoordeeld als matig ongunstig;
- bij een matige afname (gem. <5% afname per jaar) beoordeeld als
 - *gunstig* indien een soort zich nu in een gunstige SvI bevindt en zich over 12 jaar met voldoende zekerheid nog steeds op een gunstig populatieniveau bevindt, dus boven de

- GRW voor de populatie. Dit speelt als een soort nu - al dan niet door antropogene factoren (bemesting graslanden etc.) - een piekperiode doormaakt;
- *matig ongunstig* indien de soort zich nu in een gunstige SvI bevindt maar onzeker is of over 12 jaar nog steeds sprake is van een gunstig populatieniveau, d.w.z: aantallen boven de GRW voor de populatie;
 - *zeer ongunstig* indien de soort zich nu in een matig ongunstige of zeer ongunstige SvI bevindt. Het gewenste gunstige populatieniveau komt dan immers verder buiten bereik;
 - bij een sterke afname (gem. >5% afname per jaar) beoordeeld als
 - *matig ongunstig* indien de soort zich nu in een gunstige SvI bevindt maar onzeker is of over 12 jaar nog steeds sprake is van een gunstig populatieniveau, d.w.z: boven de GRW voor populatie;
 - *zeer ongunstig* in alle overige gevallen;
 - bij een onbepaalde trend als *onbekend* beoordeeld.

Indien verspreidingsgebied, populatie en leefgebied alle drie als 'zeer ongunstig' worden beoordeeld dan komt de beoordeling van het toekomstperspectief, overeenkomstig de benadering bij de Habitatrichtlijn, in beginsel uit op 'zeer ongunstig'. Als check worden dan per soort de vijf belangrijkste drukfactoren/bedreigingen en maatregelen met een hoge impact beschouwd, om via een expert oordeel op basis van empirische bronnen na te gaan of de conclusie bijstelling behoeft. Bij de beoordeelde vogelsoorten leidde een check niet tot bijstelling; er zijn dus géén vogelsoorten waarbij de aspecten verspreidingsgebied, populatie en leefgebied als zeer ongunstig zijn beoordeeld terwijl het toekomstperspectief gunstiger werd ingeschat.

2.6. Totaalbeoordeling

De totaalbeoordeling kan als volgt worden samengevat in een beoordelingsmatrix (tabel 2.1).

Tabel 2.1. Samenvattende beoordelingsmatrix, die de matrix in Ministerie van LNV (2006) en het Habitat Comité (2005, zie Ministerie van LNV 2006)) als uitgangspunt hanteren maar verder is geconcretiseerd (GSvl = Gunstige staat van instandhouding, GRW = Gunstige Referentiewaarde).

Aspect	Staat van instandhouding (Svl) vogels			
	Gunstig	Matig ongunstig	Zeer ongunstig	Onbekend
Verspreidingsgebied (areaal)	Omvang van het areaal is op de lange termijn stabiel of toenemend.	Tussen 'gunstig' en 'zeer ongunstig'.	Areaalverlies op de lange termijn van meer dan 1% per jaar.	Geen of onvoldoende betrouwbare informatie.
Populatie	Populatie groter dan of gelijk aan de GRW EN geen afnemende trend op de lange termijn EN voortplanting en/of sterfte niet veel slechter dan normaal.	Tussen 'gunstig' en 'zeer ongunstig'.	Populatieafname van meer dan 1% per jaar EN lager dan de GRW OF populatie meer dan 25% lager dan de GRW OF voortplanting EN sterfte veel slechter dan normaal.	Geen of onvoldoende betrouwbare informatie.
Leefgebied	Geschikt leefgebied kan aantal paren/vogels in stand houden dat gelijk is aan of hoger is dan de populatie overeenkomstig de GRW. De trend in de dichtheid in leefgebied is op de lange termijn niet negatief.	Geschikt leefgebied is niet voldoende om het aantal paren/vogels bij een GSvl te huisvesten MAAR de trend in bezet leefgebied is op de lange termijn niet negatief.	Geschikt leefgebied is niet voldoende om het aantal paren/vogels bij een GSvl te huisvesten EN de trend in bezet leefgebied is op de lange termijn negatief.	Geen of onvoldoende betrouwbare informatie.
Toekomstperspectief	Korte termijntrend duidt op toename of is stabiel of fluctuerend terwijl de soort zich in een GSvl bevindt.	Korte termijntrend van een soort in GSvl duidt op een matige afname waardoor gunstige niveau op de lange termijn (≥ 12 jaar) niet gewaarborgd is OF soort in een zeer ongunstige Svl neemt toe maar gunstig niveau op de lange termijn nog niet in zicht OF soort in een matig ongunstige Svl heeft een stabiele of fluctuerende trend.	Korte termijntrend van de populatie van een soort in GSvl duidt op een sterke afname waardoor gunstige niveau op de lange termijn (≥ 12 jaar) niet gewaarborgd is, of soort in een zeer ongunstige Svl heeft een stabiele of fluctuerende trend.	Geen of onvoldoende betrouwbare informatie.
Totaalbeoordeling Svl	alles 'groen' OF drie 'groen' en één 'onbekend'	één of meer 'oranje' maar geen 'rood'	één of meer 'rood'	twee of meer 'onbekend' gecombineerd met alleen 'groen'

2.7. Bronnen

2.7.1. Populatiemonitoring

Bij de bepaling van de Svl wordt gebruik gemaakt van informatie uit de vogelmeetnetten die worden georganiseerd in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). Het NEM is een samenwerkingsverband van overheden ten behoeve van de inwinning van natuurgegevens voor het beleid. Partners in het NEM zijn de ministeries van LNV en IenW (Rijkswaterstaat), PBL, CBS en provincies. De organisatie van vogelmeetnetten wordt uitgevoerd door Sovon in samenwerking met het CBS, de provincies en Rijkswaterstaat. De monitoring van vogels wordt grotendeels uitgevoerd door duizenden vrijwilligers op basis van monitoringprotocollen (handleidingen)². De kwaliteitsborging geschiedt door het Centraal Bureau voor de Statistiek (natuurstatistieken). Hierover wordt jaarlijks gerapporteerd (CBS 2021)³. Met name de volgende deelmeetnetten zijn van belang:

² <https://www.sovon.nl/tellen/handleidingen>.

³ <http://www.netwerkecologischemonitoring.nl/wp-content/uploads/2021/04/Meetprogrammasfloraenfauna2020.pdf>.

- Het *Broedvogel Monitoring Project (BMP)* verschaft informatie over populatieontwikkelingen van alle algemene en schaarse soorten broedvogels die het meest effectief in steekproefgebieden zijn te meten. Met het BMP worden de landelijke en provinciale ontwikkelingen en (voor de relevante soorten) ook de ontwikkelingen per Natura 2000-gebied gevolgd. Het deelmeetnet verschaft ook informatie over de ontwikkelingen per landschapstype (Vergeer *et al.* 2016, Boele *et al.* 2019). Er wordt gewerkt met tellingen in proefvlakken. Dit zijn telgebieden van 10-500 ha met vaste grenzen. Er zijn vijf varianten, elk met een eigen lijst van te onderzoeken soorten. De grootte van de telgebieden, het aantal te brengen veldbezoeken en de timing van deze bezoeken is afhankelijk van het landschapstype en de gekozen variant. Van elk telgebied worden onder meer habitattypen, fysisch-geografische regio en terreinbeheerder geregistreerd.
- *Meetnet Wintervogels*, ook wel aangeduid als het PTT-project (Punt Transect Tellingen) richt zich op niet watergebonden wintervogels. Deze telling wordt sinds 1978 in de tweede helft van december uitgevoerd. Daarmee komen landelijke en regionale aantalsontwikkelingen van meer dan 80 soorten terrestrische wintervogels beschikbaar. De meetpunten (een route heeft 20 vaste punten waar 5 minuten wordt geteld) zijn goed over de verschillende habitats verdeeld. Er worden ruim 650 routes geteld, waarmee er 13.000 meetpunten beschikbaar zijn.
- Het *Meetnet Watervogels* richt zich op het voorkomen van watervogels als doortrekker en/of als overwinteraar. De resultaten van het Meetnet Watervogels omvatten zowel landelijke trendinformatie als gebiedentrends en provinciale trends per soort. De sterkste sturing vindt plaats op NEM-meetdoelen gerelateerd aan de Vogelrichtlijn, Natura 2000-beleid, TMAP (trilateraal Waddenzeeverdrag) en Aviaire Influenza. In 2017 zijn daar OSPAR en het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) bijgekomen. Daarnaast zijn er meetdoelen die gerelateerd zijn aan de ontwikkeling van vogelsoorten in het kader van schadebestrijding (ganzen en zwanen), invasieve exoten, aan internationale afspraken en verdragen. Voor een volledig overzicht van de NEM-meetdoelen en contractsoorten voor het Meetnet Watervogels wordt verwezen naar CBS (2021).

De monitoring vindt plaats volgens een vaste systematiek en een jaarlijks vergelijkbare telinspanning. Ze worden voor een groot deel uitgevoerd door vrijwilligers in alle voor watervogels belangrijke rijkswatersystemen en Natura 2000-gebieden, en daarnaast grote delen van het agrarisch gebied. Tellingen in een aantal complexe gebieden, zoals de Zoute Delta, het IJsselmeer en de kustzone van de Noordzee, worden vooral uitgevoerd door professionele medewerkers van provinciale diensten, kennisinstellingen of terreinbeherende organisaties. Zo wordt voor de trendbepaling van zeevogelsoorten sinds seizoen 2014/15 gebruik gemaakt van de door Deltamilieu Projecten uitgevoerde vliegtuigtellingen op de Noordzee (Fijn *et al.* 2020) en de resultaten van zeetrekellingen die via trektellen.nl beschikbaar worden gesteld (Hornman *et al.* 2020).

2.7.2. Periodiek landsdekkend verspreidingsonderzoek

Naast doorlopende populatiemonitoring vinden periodiek atlasperioden plaats om de verspreiding en ontwikkelingen daarin landsdekkend vast te leggen en populatiegroottes te bepalen. De laatste Vogelatlas is gepubliceerd in 2018 (Sovon 2018). Deze aanpak ging uit van het opstellen van een complete lijst van vogelsoorten per atlasblok (5x5 km) en meer op het meten van talrijkheid gerichte waarnemingen in acht kilometerhokken gelegen op vaste posities in het atlasblok, het 'gouden grid'. Dit 'kilometerhokonderzoek' werd gecombineerd met punttellingen in het centrum ervan. Deze opzet komt overeen met die voor de tweede broedvogelatlas en maakt directe vergelijking daarmee dus mogelijk. Vergelijkingen met de eerste Atlas van Nederlandse broedvogels (Teixeira 1979) kunnen worden gemaakt op het niveau van atlasblokken. Omwille van de herkenbaarheid is deze opzet ook gehanteerd voor het veldwerk in de winterperiode. De winterverspreiding is op atlasblokniveau te vergelijken met die uit de eerste jaarrondatlas, terwijl het kilometerhokonderzoek in dit jaargetijde nieuw was. Het gouden grid waarborgt een aselechte steekproef omdat met een vast grid wordt gewerkt. Zo wordt uitgesloten dat vooral de beste vogelgebieden worden bezocht (Schekkerman *et al.* 2012, Sovon 2018) en er dus niet een te florissant verspreidingsbeeld ontstaat.

2.8. Afbakening van in dit rapport te beschouwen soorten

Alle soorten van de Vogelrichtlijn dienen beoordeeld te worden met uitzondering van de soorten die betrokken zijn bij de instandhoudingsdoelstellingen in één of meer Natura 2000-gebieden. De SvI van die soorten wordt beschreven in de bouwstenen voor het Strategisch Plan Natura 2000 (Sovon 2022).

Van sommige soorten is de SvI van verschillende populaties beschreven, bijvoorbeeld de broedpopulatie en de winterpopulatie van de Eider. De soorten/populaties⁴ met gebiedsdoelen die in dit rapport niet aan bod komen zijn genoemd in bijlage 1.

Met de soorten van de Vogelrichtlijn wordt bedoeld op de soorten zoals bedoeld in Artikel 1, eerste lid: *Deze richtlijn heeft betrekking op de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is. Zij betreft de bescherming, het beheer en de regulering van deze soorten en stelt regels voor de exploitatie daarvan.*

In de Europese Unie gaat het om 480 regelmatig voorkomende soorten van artikel 1 van de Vogelrichtlijn, waarbij ten dele meerdere populaties relevant zijn. Daarnaast kent de lijst 324 onregelmatig voorkomende 'wilde' soorten (Europese Commissie 2022). In Nederland zijn sinds het jaar 1800 ten minste 534 vogelsoorten in het wild waargenomen (CDNA/Dutch avifauna 2022). Lang niet al deze soorten worden in dit rapport beschouwd. Zoals eerder aangegeven worden de 114 soorten/populaties die betrokken zijn bij de instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000-gebieden niet in dit rapport beschreven.

Van onregelmatig voorkomende soorten waaronder dwaalgasten is het niet goed mogelijk om de SvI te beoordelen. Bij de afbakening van de soorten die al dan niet regelmatig voorkomen in Nederland wordt aansluiting gezocht bij het criterium voor schaarse wintergasten, (niet-broedende) zomergasten en doortrekkers in van den Berg & Bosman (2001). Bij 50 individuen of minder per jaar wordt de soort als 'vrij zeldzaam' beschouwd. Daarbij gaat het om het aantal individuen dat op enig moment in het jaar aanwezig is, dus niet het aantal individuen dat gelijktijdig aanwezig behoeft te zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de soorten niet alleen onregelmatig voorkomen maar waarbij het ook om toevallige waarnemingen verspreid over het land gaat. Indien een vrij zeldzame soort jaarlijks in een gebied voorkomt, waarbij het gebied een bepaalde functie voor de soort vertegenwoordigt (foerageren, slapen ruïen etc.) dan wordt het bestendige gebruik in dit gebied niet als verwaarloosbaar voor de soort beschouwd. Van een vrij zeldzame soort die bestendig gebruik maakt van een bepaald gebied wordt nagegaan of de SvI kan worden beoordeeld.

⁴ Het gaat om 102 soorten waarbij bij 12 soorten twee populaties beoordeeld zijn, vandaar 114 soorten/populaties.

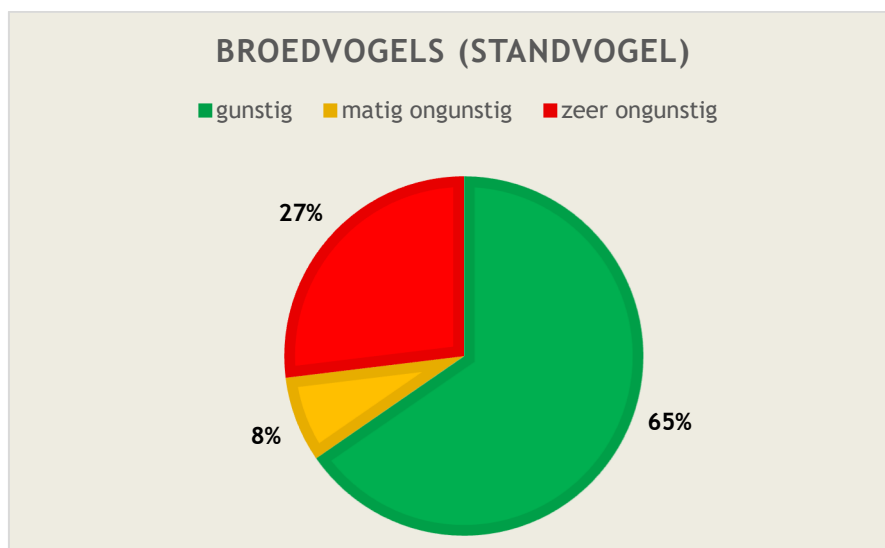
3. Beoordeling standvogels

In Nederland komen 28 soorten standvogels voor waarvan er twee (Korhoen, Zwarte Specht) betrokken zijn bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden. De SvI van die twee soorten wordt niet in dit hoofdstuk beschreven. De beoordeling van de 26 soorten standvogels zonder gebiedsdoelen is weergegeven in tabel 3.1.

Tabel 3.1. Staat van instandhouding van de 26 soorten standvogels zonder gebiedsdoelen (G gunstig, MO matig ongunstig, ZO zeer ongunstig).

Euring	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Areaal	Populatie	Leefgebied	Toekomstperspectief	Eindoordeel
2670	Havik	<i>Accipiter gentilis</i>	G	G	G	G	G
3670	Patrijs	<i>Perdix perdix</i>	MO	ZO	ZO	ZO	ZO
3940	Fazant	<i>Phasianus colchicus</i>	G	MO	MO	MO	MO
6840	Turkse Tortel	<i>Streptopelia decaocto</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
7350	Kerkuil	<i>Tyto alba</i>	G	G	G	G	G
7440	Oehoe	<i>Bubo bubo</i>	G	G	G	G	G
7570	Stenuil	<i>Strix aluco</i>	MO	ZO	ZO	MO	ZO
7610	Bosuil	<i>Athene noctua</i>	G	G	G	G	G
8560	Groene Specht	<i>Picus viridis</i>	G	G	G	G	G
8760	Grote Bonte Specht	<i>Dendrocopos major</i>	G	G	G	G	G
8830	Middelste Bonte Specht	<i>Leipicus medius</i>	G	G	G	G	G
8870	Kleine Bonte Specht	<i>Dryobatus minor</i>	G	G	G	G	G
9720	Kuifleeuwerik	<i>Galerida cristata</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
10660	Winterkoning	<i>Troglodytes troglodytes</i>	G	G	G	G	G
12200	Cetti's Zanger	<i>Cettia cett</i>	G	G	G	G	G
14370	Staartmees	<i>Aegithalos caudatus</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
14400	Glanskop	<i>Poecile palustris</i>	G	G	G	G	G
14420	Matkop	<i>Poecile montanus</i>	MO	ZO	ZO	ZO	ZO
14540	Kuifmees	<i>Lophophanus cristatus</i>	G	MO	MO	G	MO
14790	Boomklever	<i>Sitta europaea</i>	G	G	G	G	G
14860	Kortsnavelboomkruiper	<i>Certhia familiaris macrodactyla</i>	G	G	G	G	G
14870	Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	G	G	G	G	G
15490	Ekster	<i>Pica pica</i>	G	G	G	G	G
15671	Zwarte Kraai	<i>Corvus corone</i>	G	G	G	G	G
15720	Raaf	<i>Corvus corax</i>	G	G	G	G	G
15910	Huismus	<i>Passer domesticus</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO

Van de beoordeelde soorten bevinden zich er 17 (65%) in een gunstige SvI, 2 (8%) in een matig ongunstige SvI en 7 (27%) in een zeer ongunstige SvI (figuur 3.1).

Figuur 3.1. Het aandeel soorten met een gunstige SvI, een matig ongunstige SvI of een zeer ongunstige SvI (n=26).

4. Beoordeling wegtrekkende broedvogels

In Nederland broeden of broedden (inclusief verdwenen soorten en onregelmatige broedvogels) 180 soorten waarvan de populaties geheel of gedeeltelijk wegtrekken. Het zijn dus broedvogels die tevens trekvogel zijn. Hiervan zijn er 43 betrokken zijn bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden. De SvI van die soorten wordt niet in dit hoofdstuk beschreven. De beoordeling van de 136 soorten wegtrekkende broedvogels zonder gebiedsdoelen is weergegeven in tabel 4.1.

Tabel 4.1. Staat van instandhouding van de 136 soorten wegtrekkende broedvogels zonder gebiedsdoelen (G gunstig, MO matig ongunstig, ZO zeer ongunstig, O onbekend). De SvI beoordelingen die door expert judgement tot stand zijn gekomen zijn gearceerd weergegeven, het betreft zeer evidente gevallen van zeldzaam voorkomende soorten.

Euring	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Areaal	Populatie	Leefgebied	Toekomstperspectief	Eindoordeel
90	Fuut	<i>Podiceps cristatus</i>	G	MO	G	G	MO
100	Roodhalsfuut	<i>Podiceps grisegena</i>	G	G	G	G	G
1040	Kwak	<i>Nycticorax nycticorax</i>	MO	G	G	G	MO
1220	Blauwe Reiger	<i>Ardea cinerea</i>	G	MO	G	G	MO
1340	Ooievaar	<i>Ciconia ciconia ciconia</i>	G	G	G	G	G
1520	Knobbelzwaan	<i>Cygnus olor</i>	G	G	G	G	G
1540	Wilde Zwaan	<i>Cygnus cygnus</i>	G	G	G	G	G
1610	Grauwe Gans	<i>Anser anser</i>	G	G	G	G	G
1670	Brandgans	<i>Branta leucopsis</i>	G	G	G	G	G
1730	Bergeend	<i>Tadorna tadorna</i>	G	G	G	G	G
1790	Smient	<i>Mareca penelope</i>	G	G	G	G	G
1820	Krakeend	<i>Anas strepera</i>	G	G	G	G	G
1840	Wintertaling	<i>Anas crecca</i>	MO	ZO	MO	ZO	ZO
1860	Wilde Eend	<i>Ansa platyrhynchos</i>	G	MO	MO	MO	MO
1890	Pijlstaart	<i>Anas acuta</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
1910	Zomertaling	<i>Spatula querquedula</i>	MO	ZO	ZO	ZO	ZO
1940	Slobeend	<i>Spatula clypeata</i>	G	ZO	ZO	ZO	ZO
1960	Krooneend	<i>Netta rufina</i>	G	G	G	G	G
1980	Tafeleend	<i>Aythya ferina</i>	MO	MO	MO	MO	MO
2030	Kuifeend	<i>Aythya fuligula</i>	G	G	G	G	G
2180	Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>	G	MO	G	MO	MO
2210	Middelste Zaagbek	<i>Mergus serrator</i>	G	G	G	G	G
2380	Zwarte Wouw	<i>Milvus migrans migrans</i>	G	G	G	G	G
2390	Rode Wouw	<i>Milvus milvus milvus</i>	G	G	G	G	G
2430	Zeearend	<i>Haliaeetus albicilla</i>	G	G	G	G	G
2690	Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
2870	Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	G	G	G	G	G
3040	Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
3100	Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>	MO	ZO	MO	ZO	ZO
3200	Slechtvalk	<i>Falco peregrinus peregrinus</i>	G	G	G	G	G
3700	Kwartel	<i>Coturnix coturnix</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
4070	Waterral	<i>Rallus aquaticus</i>	G	G	G	G	G
4100	Klein Waterhoen	<i>Porzana parva</i>	G	G	G	O	G

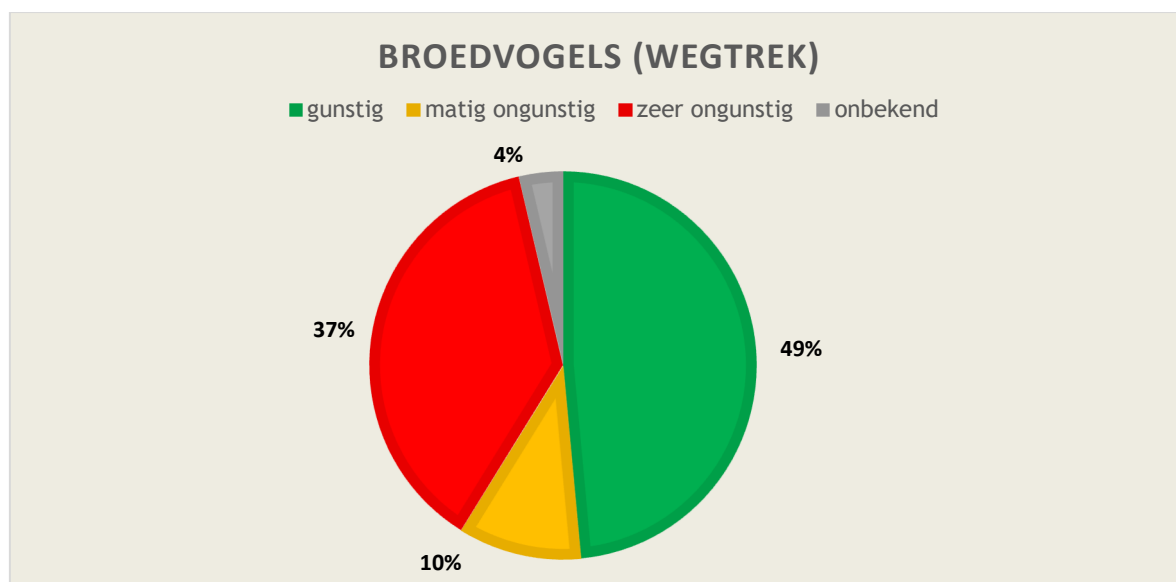
Staat van instandhouding soorten van de Vogelrichtlijn zonder instandhoudingsdoelen in N2000-gebieden

Euring	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Areaal	Populatie	Leefgebied	Toekomst-perspectief	Eind-oordeel
4110	Kleinst Waterhoen	<i>Porzana pusilla</i>	G	G	G	O	G
4240	Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>	G	ZO	MO	MO	ZO
4290	Meerkoet	<i>Fulica atra</i>	G	G	G	G	G
4330	Kraanvogel	<i>Grus grus</i>	G	G	G	G	G
4500	Scholekster	<i>Haematopus ostralegus</i>	G	ZO	ZO	ZO	ZO
4550	Steltkluut	<i>Himantopus himantopus</i>	G	G	G	G	G
4590	Griel	<i>Burhinus oediacnemus</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
4690	Kleine Plevier	<i>Charadrius dubius</i>	G	G	G	G	G
4820	Morinelplevier	<i>Charadrius morinellus</i>	O	O	O	O	O
4850	Goudplevier	<i>Pluvialis apricaria apricaria</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
4930	Kievit	<i>Varellus vanellus</i>	G	ZO	ZO	ZO	ZO
5120	Bonte Strandloper	<i>Calidris alpina schinzii</i>	ZO	ZO	O	ZO	ZO
5290	Houtsnip	<i>Scolopax rusticola</i>	G	G	G	G	G
5320	Grutto	<i>Limosa limosa</i>	MO	ZO	ZO	ZO	ZO
5410	Wulp	<i>Numenius arquata</i>	MO	ZO	ZO	ZO	ZO
5460	Tureluur	<i>Tringa totanus</i>	MO	ZO	ZO	ZO	ZO
5560	Oeverloper	<i>Actitis hypoleucos</i>	G	G	G	G	G
5780	Dwergmeeuw	<i>Hydrocoloeus minutus</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
5820	Kokmeeuw	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	MO	ZO	MO	ZO	ZO
5900	Stormmeeuw	<i>Larus canus</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
5920	Zilvermeeuw	<i>Larus argentatus argenteus</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
5925	Pontische Meeuw	<i>Larus cachinnans cachinnans</i>	G	G	G	G	G
5927	Geelpootmeeuw	<i>Larus michahellis michahellis</i>	G	G	G	G	G
6000	Grote Mantelmeeuw	<i>Larus marinus</i>	G	G	G	G	G
6020	Drieteenmeeuw	<i>Rissa tridactyla</i>	G	G	O	G	G
6050	Lachstern	<i>Gelochelidon nolitica</i>	O	O	O	O	O
6260	Witwangstern	<i>Chlidonias hybrida hybrida</i>	G	G	G	G	G
6280	Witvleugelstern	<i>Chlidonias leucopterus</i>	G	G	G	G	G
6680	Holenduif	<i>Columba oenas</i>	G	G	G	G	G
6700	Houtduif	<i>Columa palumbus</i>	G	MO	G	G	MO
6870	Zomertortel	<i>Streptopelia turtur</i>	MO	ZO	ZO	ZO	ZO
7240	Koekoek	<i>Cuculus canorus</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
7670	Ransuil	<i>Asio otus</i>	G	ZO	ZO	ZO	ZO
7700	Ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>	O	O	O	O	O
7950	Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>	G	O	G	G	G
8400	Bijeneter	<i>Merops apiaster</i>	G	G	G	G	G
8460	Hop	<i>Upupa epops</i>	G	G	G	G	G
9760	Veldleeuwerik	<i>Alauda arvensis</i>	G	ZO	ZO	ZO	ZO
9920	Boerenzwaluw	<i>Hirundo rustica</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
10010	Huiszwaluw	<i>Delichon urbicum</i>	MO	ZO	ZO	ZO	ZO
10090	Boompieper	<i>Anthus trivialis</i>	G	G	G	G	G
10110	Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>	G	ZO	MO	MO	ZO

Euring	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Areaal	Populatie	Leefgebied	Toekomst-perspectief	Eind-oordeel
10171	Gele Kwikstaart	<i>Motacilla flava flava</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
10172	Engelse Kwikstaart	<i>Motacilla flava flavissima</i>	MO	ZO	MO	ZO	ZO
10190	Grote Gele Kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>	G	G	G	G	G
10201	Witte Kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>	G	G	G	G	G
10202	Rouwkwikstaart	<i>Motacilla alba yarrelli</i>	O	O	O	O	O
10840	Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	G	MO	G	MO	MO
10990	Roodborst	<i>Erithacus rubicula</i>	G	G	G	G	G
11040	Nachtegaal	<i>Luscinia megarhynchos</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
11210	Zwarte Roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>	G	G	G	G	G
11220	Gekraagde Roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	MO	ZO	MO	MO	ZO
11870	Merel	<i>Turdus merula</i>	G	G	G	G	G
11980	Kramsvogel	<i>Turdus pilaris</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
12000	Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>	G	G	G	G	G
12020	Grote Lijster	<i>Turdus viscivorus</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
12260	Graszanger	<i>Cisticola juncidis</i>	G	G	G	G	G
12360	Sprinkhaanzanger	<i>Locustella naevia</i>	G	G	G	G	G
12500	Bosrietzanger	<i>Acrocephalus palustris</i>	G	MO	G	G	MO
12510	Kleine Karekiet	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	G	G	G	G	G
12590	Spotvogel	<i>Hippolais icterina</i>	G	ZO	ZO	MO	ZO
12600	Orpheusspotvogel	<i>Hippolais polyglotta</i>	G	G	G	G	G
12740	Braamsluiper	<i>Sylvia curruca</i>	G	MO	G	G	MO
12750	Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	G	G	G	G	G
12760	Tuinfluitier	<i>Sylvia borin</i>	G	MO	G	G	MO
12770	Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>	G	G	G	G	G
13080	Fluiter	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	MO	MO	MO	MO	MO
13110	Tijftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>	G	G	G	G	G
13120	Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	G	MO	G	MO	MO
13140	Goudhaan	<i>Regulus regulus</i>	G	G	G	G	G
13150	Vuurgoudhaan	<i>Regulus ignicapilla</i>	G	G	G	G	G
13350	Grauwe Vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
13490	Bonte Vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>	G	G	G	G	G
13640	Baardman	<i>Panurus biarmicus</i>	MO	ZO	G	ZO	ZO
14610	Zwarte Mees	<i>Peripatus ater</i>	G	ZO	ZO	ZO	ZO
14620	Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>	G	G	G	G	G
14640	Koolmees	<i>Parus major</i>	G	G	G	G	G
14900	Buidelmees	<i>Remiz pendinulus</i>	ZO	ZO	G	ZO	ZO
15080	Wielewaal	<i>Oriolus oriolus</i>	MO	ZO	ZO	ZO	ZO
15200	Klapekster	<i>Lanius excubitor</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
15230	Roodkopklauwier	<i>Lanius senator</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
15390	Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>	G	G	G	G	G
15600	Kauw	<i>Corvus monedula</i>	G	G	G	G	G
15630	Roek	<i>Corvus frugilegus</i>	G	MO	G	MO	MO
15673	Bonte Kraai	<i>Corvus cornix cornix</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO

Euring	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Areaal	Populatie	Leefgebied	Toekomstperspectief	Eindoordeel
15820	Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
15980	Ringmus	<i>Passer montanus</i>	MO	ZO	ZO	ZO	ZO
16360	Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	G	G	G	G	G
16380	Keep	<i>Fringilla montifringilla</i>	O	O	O	O	O
16400	Europese Kanarie	<i>Serinus serinus</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
16490	Groenling	<i>Chloris chloris</i>	G	G	G	G	G
16530	Putter	<i>Carduelis carduelis</i>	G	G	G	G	G
16540	Sijs	<i>Spinus spinus</i>	G	G	G	G	G
16600	Kneu	<i>Linaria cannabania</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
16634	Kleine Barmsijs	<i>Acanthis cabaret</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
16660	Kruisbek	<i>Loxia curvirostra</i>	G	G	G	G	G
16790	Roodmus	<i>Carpodacus aryrhinus</i>	G	G	G	G	G
17100	Goudvink	<i>Pyrrhula europea</i>	G	G	G	G	G
17170	Appelvink	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	G	G	G	G	G
18570	Geelgors	<i>Emberiza citrinella</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
18660	Ortolaan	<i>Emberiza hortulana</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
18770	Rietgors	<i>Emberiza schoeniclus</i>	G	G	G	G	G
18820	Grauwe Gors	<i>Emberiza calandra</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO

Van de 136 soorten bevinden zich er 66 (49%) in een gunstige SvI, 14 (10%) in een matig ongunstige SvI en 51 (37%) in een zeer ongunstige SvI (figuur 4.1). Van 5 soorten (4%) is de SvI onbekend. Dit betreft uiterst schaarse en onregelmatige broedvogels waarbij in ieder geval de ontwikkeling in verspreiding en populatie onduidelijk is.

Figuur 4.1. Het aandeel soorten met een gunstige SvI, een matig ongunstige SvI, zeer ongunstige of onbekende SvI (n=136).

5. Beoordeling doortrekkers

In Nederland trekken op regelmatige basis 223 soorten door. Het betreft soorten die alleen als doortrekker in ons land voor komen of soorten die tevens in ons land broeden (met doortrek vanuit noordelijkere streken) of soorten die deels hier ook overwinteren. Hiervan zijn er 71 betrokken zijn bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden. De SvI van die soorten wordt niet in dit hoofdstuk beschreven. De beoordeling van de 152 soorten doortrekkers zonder gebiedsdoelen is weergegeven in tabel 5.1.

Tabel 5.1 Staat van instandhouding van de 152 soorten doortrekkers zonder gebiedsdoelen (G gunstig, MO matig ongunstig, ZO zeer ongunstig, O onbekend). De SvI beoordelingen die door expert judgement tot stand zijn gekomen zijn gearceerd weergegeven, het betreft zeer evidente gevallen van zeldzaam voorkomende soorten.

Euring	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Areaal	Populatie	Leefgebied	Toekomst-perspectief	Eindoordeel
40	IJsduiker	<i>Gavia immer</i>	O	G	G	G	G
100	Roodhalsfuut	<i>Podiceps grisegena</i>	MO	ZO	G	ZO	ZO
220	Noordse Stormvogel	<i>Fulmarus glacialis</i>	O	MO	G	MO	MO
950	Roerdomp	<i>Botaurus stellaris</i>	G	G	G	G	G
1110	Koereiger	<i>Bubulcus ibis</i>	G	G	G	G	G
1220	Blauwe Reiger	<i>Ardea cinerea</i>	G	G	G	G	G
1310	Zwarte Ooievaar	<i>Ciconia nigra</i>	G	G	G	G	G
1360	Zwarte Ibis	<i>Plegadis falcinellus</i>	G	G	G	G	G
1682	Witbuikrotgans	<i>Branta bernicla hrota</i>	G	G	G	G	G
1690	Roodhalsgans	<i>Branta ruficollis</i>	G	G	G	G	G
1910	Zomertaling	<i>Anas querquedula</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
2120	Ijseend	<i>Clangula hyemalis</i>	O	ZO	G	ZO	ZO
2150	Grote Zee-eend	<i>Melanitta fusca</i>	O	ZO	G	ZO	ZO
2560	Slangenarend	<i>Circaetus gallicus</i>	G	G	G	G	G
2610	Blauwe Kiekendief	<i>Circus cyaneus</i>	G	ZO	ZO	ZO	ZO
2620	Steppekiekendief	<i>Circus macrourus</i>	G	G	G	G	G
2690	Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>	O	O	O	O	O
2870	Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	O	O	O	O	O
2900	Ruigpootbuizerd	<i>Buteo lagopus</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
3040	Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>	O	O	O	O	O
3090	Smelleken	<i>Falco columbarius</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
3100	Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>	O	O	O	O	O
3700	Kwartel	<i>Coturnix coturnix</i>	O	O	O	O	O
4070	Waterral	<i>Rallus aquaticus</i>	G	G	G	G	G
4110	Kleinst Waterhoen	<i>Porzana pusilla</i>	O	O	O	O	O
4240	Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
4590	Griel	<i>Burhinus oedicnemus</i>	O	O	O	O	O
4690	Kleine Plevier	<i>Charadrius dubius</i>	O	O	O	O	O
4820	Morinelplevier	<i>Charadrius morinellus</i>	O	O	O	O	O
5020	Temmincks Strandloper	<i>Calidris temminckii</i>	G	G	G	G	G
5100	Paarse Strandloper	<i>Calidris maritima</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
5180	Bokje	<i>Lymnocyptes minimus</i>	G	G	G	G	G
5190	Watersnip	<i>Gallinago gallinago</i>	G	ZO	G	ZO	ZO

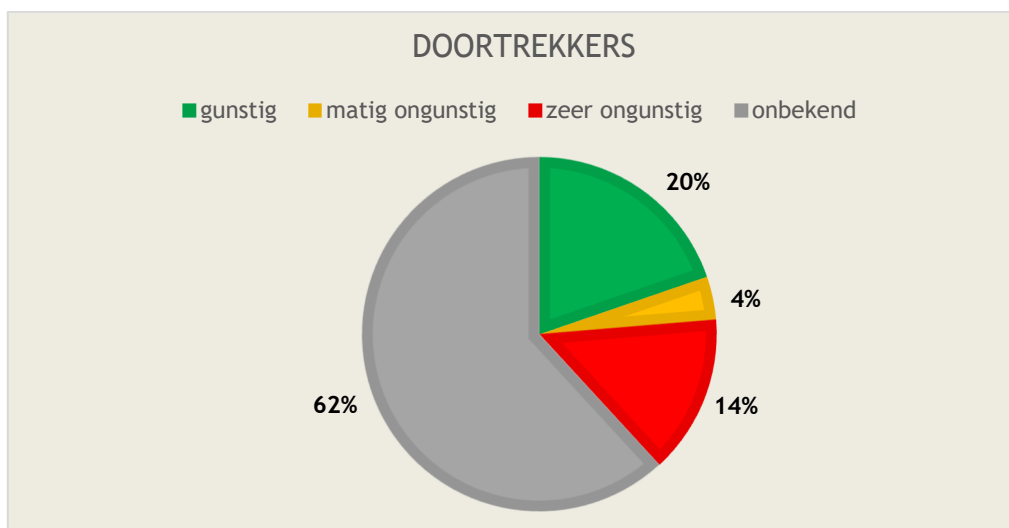
Staat van instandhouding soorten van de Vogelrichtlijn zonder instandhoudingsdoelen in N2000-gebieden

Euring	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Areaal	Populatie	Leefgebied	Toekomst-perspectief	Eindoordeel
5290	Houtsnip	<i>Scolopax rusticola</i>	G	G	G	G	G
5380	Regenwulp	<i>Numenius phaeopus</i>	G	G	G	G	G
5530	Witgat	<i>Tringa ochropus</i>	G	MO	G	MO	MO
5540	Bosruiter	<i>Tringa glareola</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
5560	Oeverloper	<i>Actitis hypoleucos</i>	G	G	G	G	G
5660	Middelste Jager	<i>Stercorarius pomarinus</i>	G	G	G	G	G
5670	Kleine Jager	<i>Stercorarius parasiticus</i>	o	ZO	G	ZO	ZO
5750	Zwartkopmeeuw	<i>Ichthyetus melanocephalus</i>	G	G	G	G	G
5820	Kokmeeuw	<i>Larus ridibundus</i>	G	MO	G	MO	MO
5900	Stormmeeuw	<i>Larus canus</i>	G	G	G	G	G
5910	Kleine Mantelmeeuw	<i>Larus fuscus</i>	G	G	G	G	G
5920	Zilvermeeuw	<i>Larus argentatus</i>	G	MO	MO	MO	MO
5925	Pontische Meeuw	<i>Larus michahellis</i>	G	G	G	G	G
5926	Geelpootmeeuw	<i>Larus cachinnans</i>	G	G	G	G	G
5990	Grote Burgemeester	<i>Larus hyperboreus</i>	G	G	G	G	G
6020	Drieteenmeeuw	<i>Rissa tridactyla</i>	G	G	G	G	G
6050	Lachstern	<i>Gelochelidon nilotica</i>	G	G	G	G	G
6110	Grote Stern	<i>Sterna sandvicensis</i>	G	G	G	G	G
6150	Visdief	<i>Sterna hirundo</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
6160	Noordse Stern	<i>Sterna paradisaea</i>	o	ZO	G	ZO	ZO
6240	Dwergstern	<i>Sterna albifrons</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
6280	Witvleugelstern	<i>Chlidonias leucopterus</i>	G	G	G	G	G
6470	Kleine Alk	<i>Alle alle</i>	o	o	o	o	o
6540	Papegaaiduiker	<i>Fratercula arctica</i>	o	MO	G	MO	MO
6680	Holenduif	<i>Columba oenas</i>	o	o	o	o	o
6700	Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	o	o	o	o	o
6870	Zomertortel	<i>Streptopelia turtur</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
7240	Koekoek	<i>Cuculus canorus</i>	o	o	o	o	o
7670	Ransuil	<i>Asio otus</i>	o	o	o	o	o
7680	Velduil	<i>Asio flammeus</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
7950	Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>	o	o	o	o	o
8400	Bijeneter	<i>Merops apiaster</i>	o	o	o	o	o
8460	Hop	<i>Upupa epops</i>	o	o	o	o	o
9740	Boomleeuwerik	<i>Lullula arborea</i>	G	MO	G	G	MO
9760	Veldleeuwerik	<i>Alauda arvensis</i>	G	ZO	ZO	ZO	ZO
9780	Strandleeuwerik	<i>Eremophila alpestris</i>	G	G	G	G	G
9810	Oeverzwaluw	<i>Riparia riparia</i>	o	o	o	o	o
9920	Boerenzwaluw	<i>Hirundo rustica</i>	o	o	o	o	o
10010	Huiszwaluw	<i>Delichon urbica</i>	o	o	o	o	o
10020	Grote Pieper	<i>Anthus richardi</i>	o	o	o	o	o
10050	Duinpieper	<i>Anthus campestris</i>	o	o	o	o	o
10090	Boompieper	<i>Anthus trivialis</i>	o	o	o	o	o
10110	Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>	o	o	o	o	o

Euring	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Areaal	Populatie	Leefgebied	Toekomst-perspectief	Eindoordeel
10120	Roodkeelpieper	<i>Anthus cervinus</i>	○	○	○	○	○
10141	Waterpieper	<i>Anthus spinoletta</i>	○	○	○	○	○
10143	Oeverpieper	<i>Anthus petrosus</i>	○	○	○	○	○
10170	Gele Kwikstaart	<i>Motacilla flava</i>	○	○	○	○	○
10172	Engelse Kwikstaart	<i>Motacilla flava flavissima</i>	○	○	○	○	○
10190	Grote Gele Kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>	○	○	○	○	○
10200	Witte Kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>	○	○	○	○	○
10480	Pestvogel	<i>Bombycilla garrulus</i>	○	○	○	○	○
10500	Zwartbuikwaterspreeuw	<i>Cinclus cinclus</i>	○	○	○	○	○
10840	Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	○	○	○	○	○
10990	Roodborst	<i>Erithacus rubecula</i>	○	○	○	○	○
11040	Nachtegaal	<i>Luscinia megarhynchos</i>	○	○	○	○	○
11062	Blauwborst	<i>Luscinia svecica</i>	○	○	○	○	○
11210	Zwarte Roodstaart	<i>Phoenicurus ochrurus</i>	○	○	○	○	○
11220	Gekraagde Roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	○	○	○	○	○
11370	Paapje	<i>Saxicola rubetra</i>	○	○	○	○	○
11460	Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>	○	○	○	○	○
11860	Beflijster	<i>Turdus torquatus</i>	○	○	○	○	○
11870	Merel	<i>Turdus merula</i>	○	○	○	○	○
11980	Kramsvogel	<i>Turdus pilaris</i>	○	○	○	○	○
12000	Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>	○	○	○	○	○
12010	Koperwiek	<i>Turdus iliacus</i>	○	○	○	○	○
12020	Grote Lijster	<i>Turdus viscivorus</i>	○	○	○	○	○
12260	Graszanger	<i>Cisticola juncidis</i>	○	○	○	○	○
12360	Sprinkhaanzanger	<i>Locustella naevia</i>	○	○	○	○	○
12380	Snor	<i>Locustella luscinioides</i>	○	○	○	○	○
12420	Waterrietzanger	<i>Acrocephalus paludicola</i>	○	○	○	○	○
12430	Rietzanger	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	○	○	○	○	○
12500	Bosrietzanger	<i>Acrocephalus palustris</i>	○	○	○	○	○
12510	Kleine Karekiet	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	○	○	○	○	○
12530	Grote Karekiet	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	○	○	○	○	○
12590	Spotvogel	<i>Hippolais icterina</i>	○	○	○	○	○
12740	Braamsluiper	<i>Sylvia curruca</i>	○	○	○	○	○
12750	Grasmus	<i>Sylvia communis</i>	○	○	○	○	○
12760	Tuinfluitier	<i>Sylvia borin</i>	○	○	○	○	○
12770	Zwartkop	<i>Sylvia atricapilla</i>	○	○	○	○	○
13001	Bladkoning	<i>Phylloscopus inornatus</i>	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗
13080	Fluiter	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	○	○	○	○	○
13110	Tjiftjaf	<i>Phylloscopus collybita</i>	○	○	○	○	○
13120	Fitis	<i>Phylloscopus trochilus</i>	○	○	○	○	○
13140	Goudhaan	<i>Regulus regulus</i>	○	○	○	○	○
13150	Vuurgoudhaan	<i>Regulus ignicapillus</i>	○	○	○	○	○
13350	Grauwe Vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>	○	○	○	○	○

Euring	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Areaal	Populatie	Leefgebied	Toekomst-perspectief	Eindoordeel
13490	Bonte Vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>	○	○	○	○	○
14610	Zwarte Mees	<i>Parus ater</i>	○	○	○	○	○
14620	Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>	○	○	○	○	○
14640	Koolmees	<i>Parus major</i>	○	○	○	○	○
14900	Buidelmees	<i>Remiz pendulinus</i>	○	○	○	○	○
15080	Wielewaal	<i>Oriolus oriolus</i>	○	○	○	○	○
15200	Klapekster	<i>Lanius excubitor</i>	○	○	○	○	○
15230	Roodkopklauwier	<i>Lanius senator</i>	○	○	○	○	○
15390	Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>	○	○	○	○	○
15600	Kauw	<i>Corvus monedula</i>	○	○	○	○	○
15630	Roek	<i>Corvus frugilegus</i>	○	○	○	○	○
15673	Bonte Kraai	<i>Corvus corone</i>	○	○	○	○	○
15820	Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	○	○	○	○	○
15980	Ringmus	<i>Passer montanus</i>	○	○	○	○	○
16360	Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	○	○	○	○	○
16380	Keep	<i>Fringilla montifringilla</i>	○	○	○	○	○
16400	Europese Kanarie	<i>Serinus serinus</i>	○	○	○	○	○
16490	Groenling	<i>Carduelis chloris</i>	○	○	○	○	○
16530	Putter	<i>Carduelis carduelis</i>	○	○	○	○	○
16540	Sijs	<i>Carduelis spinus</i>	○	○	○	○	○
16600	Kneu	<i>Carduelis cannabina</i>	○	○	○	○	○
16620	Frater	<i>Carduelis flavirostris</i>	ZO	ZO	MO	ZO	ZO
16631	Grote Barmsijs	<i>Acanthis flammea</i>	G	G	G	G	G
16634	Kleine Barmsijs	<i>Acanthis cabaret</i>	G	G	G	G	G
16660	Kruisbek	<i>Loxia curvirostra</i>	○	○	○	○	○
16790	Roodmus	<i>Carpodacus erythrinus</i>	○	○	○	○	○
17100	Goudvink	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	○	○	○	○	○
17170	Appelvink	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	○	○	○	○	○
18470	Ijsgors	<i>Calcarius lapponicus</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
18500	Sneeuwgors	<i>Plectrophenax nivalis</i>	MO	ZO	G	ZO	ZO
18570	Geelgors	<i>Emberiza citrinella</i>	○	○	○	○	○
18770	Rietgors	<i>Emberiza schoeniclus</i>	○	○	○	○	○
18820	Grauwe Gors	<i>Milivaria calandra</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO

Van de 152 soorten bevinden zich er 30 (20%) in een gunstige SvI, 6 (4%) in een matige ongunstige SvI en 22 (14%) in een zeer ongunstige SvI (figuur 5.1). Van een heel groot deel van de soorten (94 soorten = 62%) is de SvI niet te beoordelen omdat er geen trendgegevens beschikbaar zijn van deze doortrekkende populaties.

Figuur 5.1. Het aandeel soorten doortrekkers met een gunstige Svl, een matig ongunstige Svl, zeer ongunstige of onbekende Svl (n=152).

6. Beoordeling wintergasten

In Nederland overwinteren op regelmatige basis 141 soorten. Hiervan zijn er 59 betrokken bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden. De Svl van die soorten wordt niet in dit hoofdstuk beschreven. De beoordeling van de 85 overwinterende soorten zonder gebiedsdoelen is weergegeven in tabel 6.1.

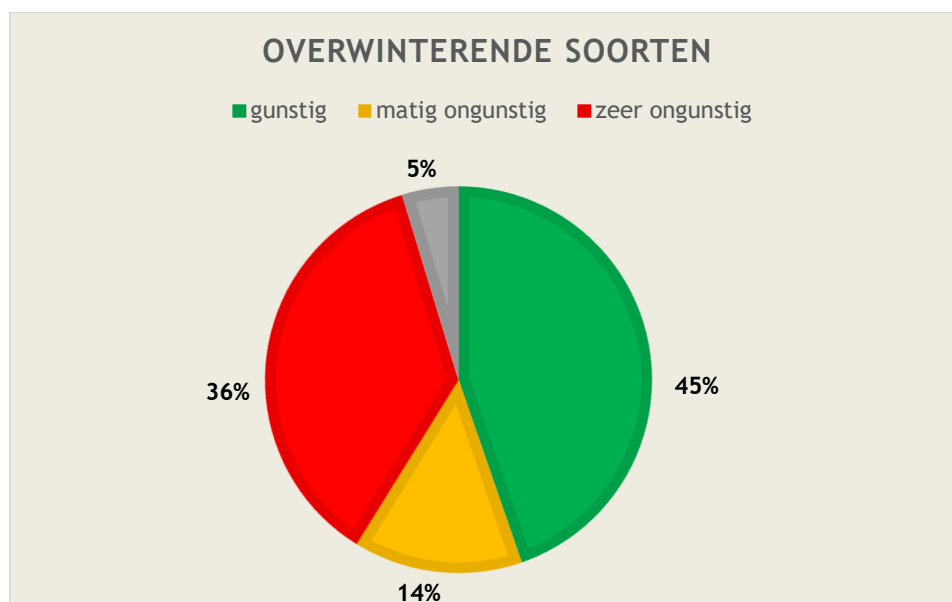
Tabel 6.1. Svl van de 85 overwinterende soorten zonder gebiedsdoelen (G gunstig, MO matig ongunstig, ZO zeer ongunstig). Gearceerd zijn de Svl beoordelingen weergegeven die door expert judgement tot stand zijn gekomen, het betreft zeer evidente gevallen van zeldzaam voorkomende soorten.

Euring	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Areaal	Populatie	Leefgebied	Toekomstperspectief	Eindoordeel
40	IJsduiker	<i>Gavia immer</i>	○	G	G	G	G
100	Roodhalsfuut	<i>Podiceps grisegena</i>	MO	ZO	G	ZO	ZO
220	Noordse Stormvogel	<i>Fulmarus glacialis</i>	○	MO	G	MO	MO
800	Kuifaalscholver	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	G	G	G	G	G
950	Roerdomp	<i>Botaurus stellaris</i>	G	G	G	G	G
1220	Blauwe Reiger	<i>Ardea cinerea</i>	G	G	G	G	G
1520	Knobbelzwaan	<i>Cygnus olor</i>	G	G	G	G	G
1682	Witbuikrotgans	<i>Branta bernicla rhota</i>	○	○	○	○	○
1690	Roodhalsgans	<i>Branta ruficollis</i>	G	G	G	G	G
2120	IJseend	<i>Clangula hyemalis</i>	○	ZO	G	ZO	ZO
2150	Grote Zee-eend	<i>Melanitta fusca</i>	○	ZO	G	ZO	ZO
2600	Bruine Kiekendief	<i>Circus aeruginosus</i>	G	MO	G	G	MO
2610	Blauwe Kiekendief	<i>Circus cyaneus</i>	G	ZO	ZO	ZO	ZO
2690	Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
2870	Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	G	G	G	G	G
2900	Ruigpootbuizerd	<i>Buteo lagopus</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
3040	Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>	G	MO	MO	MO	MO
3090	Smelleken	<i>Falco columbarius</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
4070	Waterral	<i>Rallus aquaticus</i>	G	G	G	G	G
4240	Waterhoen	<i>Gallinula chloropus</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
5100	Paarse Strandloper	<i>Calidris maritima</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
5180	Bokje	<i>Lymnocyptus minimus</i>	G	G	G	G	G
5190	Watersnip	<i>Gallinago gallinago</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
5290	Houtsnip	<i>Scolopax rusticola</i>	G	G	G	G	G
5530	Witgat	<i>Tringa ochropus</i>	G	MO	G	MO	MO
5820	Kokmeeuw	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	G	MO	G	MO	MO
5900	Stormmeeuw	<i>Larus canus</i>	G	G	G	G	G
5920	Zilvermeeuw	<i>Larus argentatus argenteus</i>	G	MO	MO	MO	MO
5925	Pontische Meeuw	<i>Larus cachinnans cachinans</i>	G	G	G	G	G
5926	Geelpootmeeuw	<i>Larus michahellis michahellis</i>	G	G	G	G	G
5990	Grote Burgemeester	<i>Larus hyperboreus</i>	G	G	G	G	G
6020	Drieteenmeeuw	<i>Rissa tridactyla</i>	G	G	G	G	G
6380	Zwarte Zeekoet	<i>Cephus grylle</i>	○	○	○	○	○

Euring	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Areaal	Populatie	Leefgebied	Toekomst-perspectief	Eindoordeel
6470	Kleine Alk	<i>Alle alle</i>	○	○	○	○	○
6540	Papegaaiduiker	<i>Fratercula arctica</i>	○	MO	G	MO	MO
6680	Holenduif	<i>Columba oenas</i>	G	G	G	G	G
6700	Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
7670	Ransuil	<i>Asio otus</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
7680	Velduil	<i>Asio flammeus</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO
8310	IJsvogel	<i>Alcedo atthis</i>	G	G	G	G	G
9760	Veldleeuwerik	<i>Alauda arvensis</i>	G	ZO	ZO	ZO	ZO
9780	Strandleeuwerik	<i>Eromophila alpestris</i>	G	G	G	G	G
10110	Graspieper	<i>Anthus pratensis</i>	G	MO	G	MO	MO
10141	Waterpieper	<i>Anthus spinoletta</i>	G	G	G	G	G
10143	Oeverpieper	<i>Anthus petrosus</i>	G	G	G	G	G
10190	Grote Gele Kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>	G	G	G	G	G
10200	Witte Kwikstaart	<i>Motacilla alba</i>	G	G	G	G	G
10480	Pestvogel	<i>Bombycilla garullus</i>	○	○	○	○	○
10500	Zwartbuikwaterspreeuw	<i>Cinclus cinclus cinclus</i>	○	○	○	○	○
10840	Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	G	MO	G	G	MO
10990	Roodborst	<i>Erithacus rubicula</i>	G	G	G	G	G
11870	Merel	<i>Turdus merula</i>	G	MO	G	MO	MO
11980	Kramsvogel	<i>Turdus pilaris</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
12000	Zanglijster	<i>Turdus philomelos</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
12010	Koperwiek	<i>Turdus iliacus</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
12020	Grote Lijster	<i>Turdus viscivorus</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
13140	Goudhaan	<i>Regulus regulus</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
13150	Vuurgoudhaan	<i>Regulus ignicapilla</i>	G	G	G	G	G
14610	Zwarte Mees	<i>Peripatus ater</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
14620	Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>	G	G	G	G	G
14640	Koolmees	<i>Parus major</i>	G	G	G	G	G
15200	Klapekster	<i>Lanius excubitor</i>	G	G	G	G	G
15390	Gaai	<i>Garrulus glandarius</i>	G	G	G	G	G
15600	Kauw	<i>Corvus monedula</i>	G	MO	G	G	MO
15630	Roek	<i>Corvus frugilegus</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
15673	Bonte Kraai	<i>Corvus corone corvix</i>	ZO	ZO	G	ZO	ZO
15820	Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	G	ZO	MO	MO	ZO
15980	Ringmus	<i>Passer montanus</i>	G	ZO	ZO	ZO	ZO
16360	Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	G	G	G	G	G
16380	Keep	<i>Fringilla montifringilla</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
16490	Groenling	<i>Chloris chloris</i>	G	MO	G	MO	MO
16530	Putter	<i>Carduelis carduelis</i>	G	G	G	G	G
16540	Sijs	<i>Spinus spinus</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
16600	Kneu	<i>Linaria cannabina</i>	G	ZO	MO	ZO	ZO
16620	Frater	<i>Linaria flavirostris</i>	ZO	ZO	MO	ZO	ZO
16631	Grote Barmsijs	<i>Acanthis flammea</i>	G	G	G	G	G
16634	Kleine Barmsijs	<i>Acanthis cabaret</i>	G	G	G	G	G

Euring	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Areaal	Populatie	Leefgebied	Toekomstperspectief	Eindoordeel
16660	Kruisbek	<i>Loxia curvirostra</i>	G	G	G	O	G
17100	Goudvink	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	G	G	G	G	G
17170	Appelvink	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	G	G	G	G	G
18470	IJsgors	<i>Calcarius lapponica</i>	G	ZO	G	ZO	ZO
18500	Sneeuwgorst	<i>Plectrophenax nivalis</i>	MO	ZO	G	ZO	ZO
18570	Geelgorst	<i>Emberiza citrinella</i>	G	G	G	G	G
18770	Rietgorst	<i>Emberiza schoeniclus</i>	G	G	G	G	G
18820	Grauwe Gors	<i>Emberiza calandra</i>	ZO	ZO	ZO	ZO	ZO

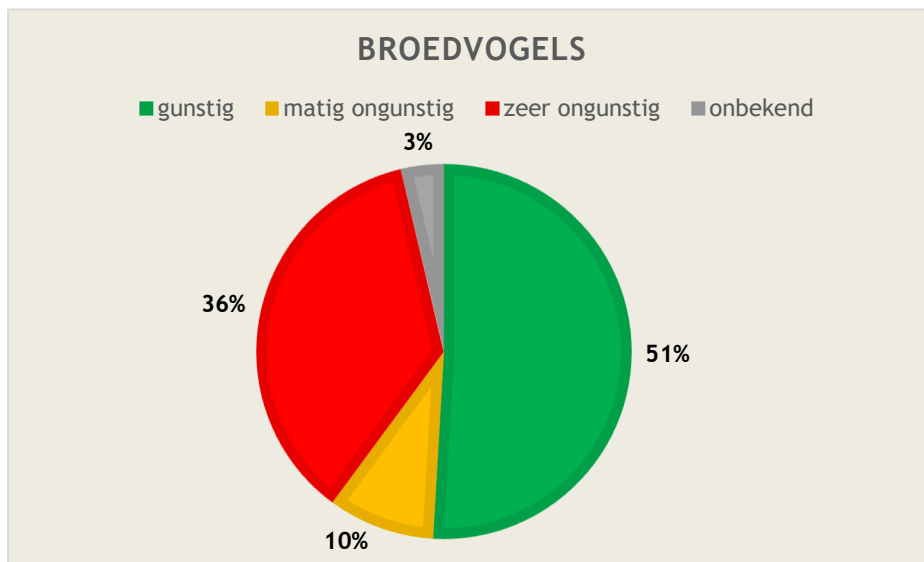
Van de 85 soorten bevinden zich er 38 (45%) in een gunstige SvI, 12 (14%) in een matig ongunstige SvI en 31 (36%) in een zeer ongunstige SvI (figuur 6.1). Van 4 soorten (5%) is de SvI onbekend. Dit betreft uiterst schaarse en onregelmatige overwinteraars waarbij in ieder geval de ontwikkeling in verspreiding en populatie onduidelijk is.

Figuur 6.1. Het aandeel soorten met een gunstige SvI, een matig ongunstige SvI, zeer ongunstige of onbekende SvI (n=85).

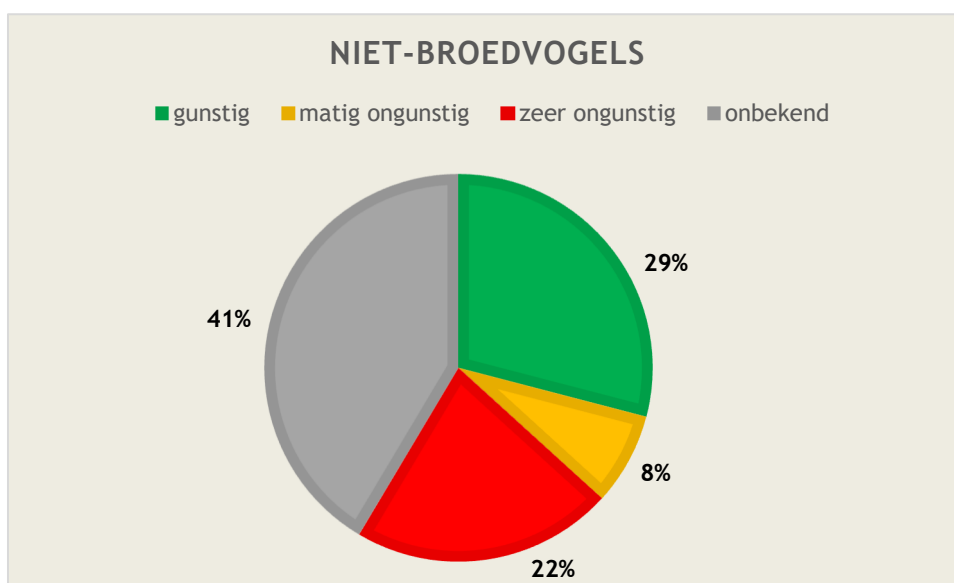
7. Samenvatting

In totaal zijn er 162 broedvogels (standvogels en wegtrekkende soorten) beoordeeld (figuur 7.1). Van deze soorten bevinden zich er 83 (51%) in een gunstige SvI, 16 (10%) in een matig ongunstige SvI en 58 (36%) in een zeer ongunstige SvI. Van 5 soorten (3%) is de SvI onbekend. Dit betreft uiterst schaarse en onregelmatige broedvogels waarbij in ieder geval de ontwikkeling in verspreiding en populatie onduidelijk is.

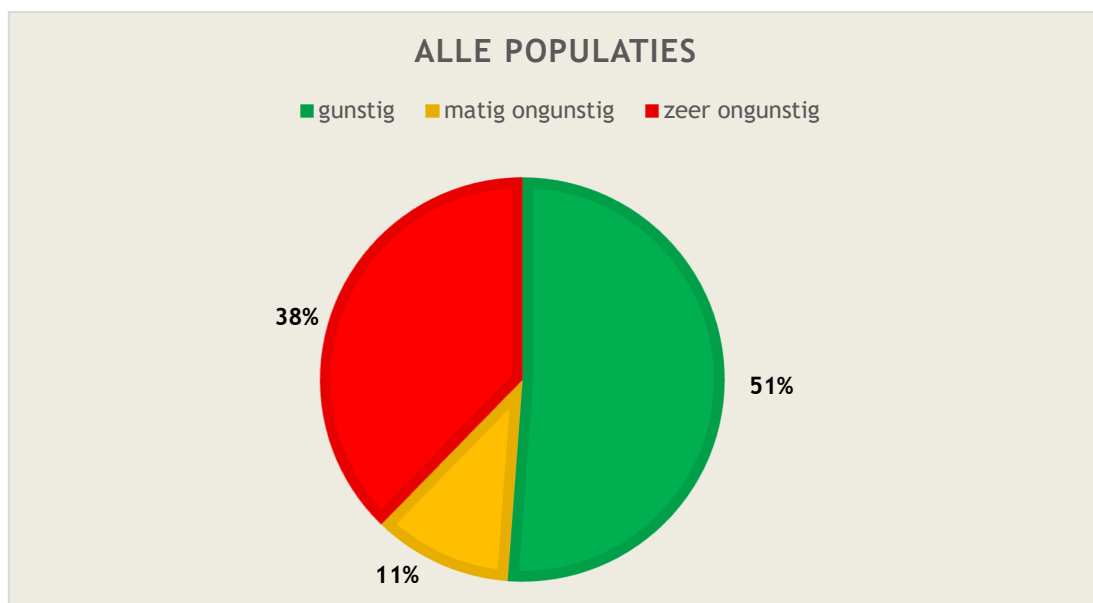
Figuur 7.1. Het aandeel van de beoordeelde soorten broedvogels met een gunstige SvI, een matig ongunstige SvI, zeer ongunstige SvI of onbekende SvI (n=162).

In totaal is er voor 237 niet-broedpopulaties een beoordeling gedaan, waarvan een groot deel niet tot een oordeel kwam omdat de gegevens daarvoor ontbreken (figuur 7.2). Het betreft met name trekvogels waarvoor geen specifieke tellingen (in een vaak korte periode waarin aanwezig) beschikbaar zijn waarmee een populatietrend kan worden bepaald zoals veel kleine zangvogels. Het betreft onder meer populaties van soorten die twee keer zijn beoordeeld, zowel als doortrekker en als wintergast. Zonder de 'onbekende' SvI populaties scoort een groot aantal, 68 populaties (49%) een gunstige SvI, een klein aantal van 18 populaties (13%) een matig ongunstige SvI en 53 populaties (38%) een zeer ongunstige SvI.

Figuur 7.2. Het aandeel van de beoordeelde soorten niet-broedvogels met een gunstige SvI, een matig ongunstige SvI, zeer ongunstige SvI of onbekende SvI (n=237).

Dit is ook het beeld dat ontstaat als alle populaties gezamenlijk worden bekeken, het betreft 399 populaties/soorten. Zonder de populaties waarover geen uitspraak over de SvI mogelijk is vanwege het ontbreken van gegevens (n=103), dan heeft ruim de helft (n=151) van de soorten/populaties een gunstige SvI, 11% (n=34) heeft een matig ongunstige SvI en 38% (n=111) heeft een zeer ongunstige SvI.

Figuur 7.3. Het aandeel van alle beoordeelde soorten waarover een uitspraak over de SvI kon worden gedaan met een gunstige SvI, een matig ongunstige SvI, zeer ongunstige SvI of onbekende SvI (n=296).

8. Literatuur

- ARTS F.A. & BERREVOETS C.M. 2005. Monitoring van zeevogels en zeezoogdieren op het Nederlands Continentaal Plat 1991 – 2005. Verspreiding, seizoenspatroon en trend van zeven soorten zeevogels en de Bruinvis. RIKZ-rapport 2005.032.
- BASTMEIJER K. 2018. Onderzoek naar de betekenis van ‘de gunstige staat van instandhouding’, met name in het kader van de beoordeling van ontheffingsaanvragen onder de Wet natuurbescherming. Tilburg University, Tilburg.
- VAN DEN BERG A.B. & BOSMAN C.A.W. 1999, 2001. Zeldzame vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 1). GMB uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- BIRDLIFE INTERNATIONAL. 2004. Birds in the European Union: a status assessment. Wageningen, The Netherlands: BirdLife International.
- BOELE A., VAN BRUGGEN J., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K., VERGEER J.W. & VAN DER MEIJ T. 2019. Broedvogels in Nederland in 2017. Sovon-rapport 2019/04. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- BOERE G.C. & STROUD D.A. 2006. The flyway concept: what it is and what it isn't. Waterbirds around the world: 40-47.
- BURFIELD I. & VAN BOMMEL F. 2004. Birds in Europe: Population estimates, trends and conservation status. Bird Life International, Cambridge.
- CBS. 2021. Meetprogramma's voor flora en fauna. Kwaliteitsrapportage NEM over 2021. Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag.
- EUROPESE COMMISSIE. 2005. Assessment, monitoring and reporting of conservation status –Preparing the 2001-2007 report under Article 17 of the Habitats. DG Environment, Brussel.
- EUROPESE COMMISSIE. 2007. Richtsnoeren inzake strikte soortenbescherming: Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the 'Habitats' Directive 92/43/EEC, Finale versie 2007).
- FIJN R.C., VAN BEMMELEN R.S.A., ARTS F.A., DE JONG J.W., BEUKER D., BRAVO REBOLLEDO E.L., ENGELS B.W.R., HOEKSTEIN M., JONKFORST R.-J., LILIPALY S., SLUIJTER M., VAN STRAALEN K.D. & WOLF P.A. 2020. Verspreiding, abundantie en trends van zeevogels en zeezoogdieren op het Nederlands Continentaal Plat in 2019-2020. RWS-Centrale Informatievoorziening BM 20.22. Bureau Waardenburg Rapportnr. 20-324. Bureau Waardenburg & Deltamilieu Projecten, Culemborg.
- FOGLEMEN V. 2014. The threshold for liability for ecological damage in the EU. Mixing environmental and conservation law *in* Born C. (red.): The Habitats Directive in its EU environmental law context. European nature's best hope. Routledge 2014: 181-214.
- HORNMAN M., SCHEKKERMAN H., TROOST G. & SOLDAAT L. 2020. Zeetrekellingen ingezet voor trendberekeningen van zeevogels. Sovon-Nieuws 33 (3): 8-9.
- VAN KLEUNEN A., VAN ROOMEN M., VAN WINDEN E., BOELE A., KAMPICHLER C. ZOETEBIER D., SIERDSEMA H. & VAN TURNHOUT C. 2020. Vogelrichtlijnrapportage 2013-2018 van Nederland – status en trends van soorten. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & milieu. Wot-technical report 172.
- MILIEU, IEEP & ICF. 2016. Evaluation Study to support the Fitness Check of the Birds and Habitats Directives.
- MINISTERIE VAN LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- NANDA A.V.V. 2021. Bescherming trek- en migratieroutes: over de bescherming van trek- en migratieroutes van vleermuizen en vogels onder de Wet natuurbescherming: 5 (3): 113-124.
- NEWTON I. 2008. The migration ecology of birds. Elsevier, Cambridge.
- SCHEKKERMAN H., VAN TURNHOUT C., VAN KLEUNEN A., VAN DIEK H. & ALTENBURG A. 2012. Naar een nieuwe vogelatlas: achtergronden van de veldwerkopzet. Limosa 85 (2012): 133-14.1
- SIERDSEMA H., VAN KLEUNEN A., VAN DEN BREMER L., SPARRIUS L., SMIT J., GMELIG MEYLING A., TERMAAT T., KRANENBARG J., HOLLANDER H., ZOLLINGER R. & STAHL J. 2016. Leefgebiedenkaarten van de Natura 2000-gebieden en PAS-gebieden. Sovon-rapport 2016/21. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- SOVON. 1987. Atlas van de Nederlandse vogels. Arnhem.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Tweede druk. Kosmos Uitgevers. Utrecht/Antwerpen.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2022. Bouwstenen voor het Strategisch Plan Natura 2000: factsheets van vogelsoorten die betrokken zijn bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden. Sovon-rapport 2022/92. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- STANEVA A & BURFIELD I. 2017. European birds of conservation concern: populations, trends and national responsibilities. Cambridge: BirdLife International.

- TEIXEIRA R.M. (RED.). 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.
- TROUWBORST A. 2016. Weidevogels en de Europese en internationale verplichtingen van Nederland: een juridische analyse. Rapport in opdracht van Vogelbescherming Nederland. Tilburg University.
- VERGEER J.W., VAN DIJK A.J., BOELE A., VAN BRUGGEN J. & HUSTINGS F. 2016. Handleiding Sovon broedvogelonderzoek: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- VOGEL R.L., FOPPEN R, VAN KLEUNEN A., VAN ROOMEN M. & VAN TURNHOUT C.A.M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- WIJNHOFEN S., KROMKAMP J., VAN RYCKEGEM G., VAN DEN BERGH E. & SPEYBROECK J. 2010. Ecologisch Functioneren en Diversiteit Soorten. Rapportage in het kader van het project 'Ontwikkeling Evaluatiemethodiek MONEOS' en hoofdstuk 6 van het eindrapport 'Evaluatiemethodiek systeemmonitoring Schelde-estuarium'. NIOO, Yerseke en INBO, Brussel.

Geraadpleegde Websites

- CDNA/DUTCH AVIFAUNA. 2022. Overzicht van alle vogels waargenomen in Nederland. <https://www.dutchavifauna.nl/list>. Laatstelijk geraadpleegd op 21 oktober 2022.
- EUROPESE COMMISSIE. 2022. Wild Birds: Bird species of the European Union. https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/eu_species/index_en.htm. Laatstelijk geraadpleegd op 23 september 2022.

Bijlage 1. Vogelsoorten met instandhoudingsdoelen voor Natura 2000-gebieden

Vogelsoorten die zijn betrokken bij de instandhoudingsdoelstellingen in één of meer Natura 2000-gebieden, onderverdeeld naar broedvogels en doortrekkers/overwinteraars (niet-broedvogels). Voor sommige vogelsoorten zijn meerdere populaties betrokken de instandhoudingsdoelstellingen.

Soorten met gebiedsdoelen	Broedvogel	Niet-broedvogel
Aalscholver	x	x
Alk		x
Bergeend		x
Blauwborst	x	
Blauwe Kiekendief	x	
Bontbekplevier	x	x
Bonte Strandloper		x
Boomleeuwerik	x	
Brandgans		x
Brilduiker		x
Bruine Kiekendief	x	
Dodaars	x	x
Draaihals	x	
Drieteenstrandloper		x
Duinpieper	x	
Dwerggans		x
Dwergmeeuw		x
Dwergstern	x	
Eider	x	x
Fuut		x
Geoorde Fuut	x	x
Goudplevier		x
Grauwe Gans		x
Grauwe Kiekendief	x	
Grauwe Klauwier	x	
Groenpootruiter		x
Grote Jager		x
Grote Karekiet	x	
Grote Mantelmeeuw		x
Grote Stern	x	x
Grote Zaagbek		x
Grote Zilverreiger	x	x
Grutto		x
IJsvogel	x	
Jan-van-gent		x
Kanoetstrandloper		x
Kemphaan	x	x
Kievit		x
Kleine Mantelmeeuw	x	
Kleine Rietgans		x
Kleine Zilverreiger	x	x
Kleine Zwaan		x
Kluut	x	x
Kolgans		x
Korhoen	x	
Kraanvogel		x
Krakeend		x
Krombekstrandloper		x
Krooneend		x
Kuifduiker		x
Kuifeend		x
Kwartelkoning	x	
Lepelaar	x	x

Soorten met gebiedsdoelen	Broedvogel	Niet-broedvogel
Meerkoet		x
Middelste Zaagbek		x
Nachtzwaluw	x	
Nonnetje		x
Noordse Stern	x	
Oeverzwaluw	x	
Paapje	x	
Parelduiker		x
Pijlstaart		x
Porseleinhoen	x	
Purperreiger	x	
Reuzenster		x
Rietzanger	x	
Roerdomp	x	
Roodborsttapuit	x	
Roodkeelduiker		x
Rosse Grutto		x
Rotgans		x
Scholekster		x
Slechtvalk		x
Slobeend		x
Smient		x
Snor	x	
Steenloper		x
Strandplevier	x	x
Tafeleend		x
Taigarietgans		x
Tapuit	x	
Toendrarietgans		x
Toppereend		x
Tureluur		x
Velduil	x	
Visarend		x
Visdief	x	x
Watersnip	x	
Wespendief	x	
Wilde Eend		x
Wilde Zwaan		x
Wintertaling		x
Woudaap	x	
Wulp		x
Zeearend		x
Zeekoet		x
Zilverplevier		x
Zwarte Ruiters		x
Zwarte Specht	x	
Zwarte Stern	x	x
Zwarte Zee-eend		x
Zwartkopmeeuw	x	

In opdracht van:

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

